

Θεραπευτική καὶ μοναστική κοινότητα:
βιώματα ἔνταξης μελῶν
σὲ δύο διαφορετικὰ κοινοτικὰ πλαίσια*

Σταμάτη Σπύρου**
Καλλιόπης Δ. Σπινέλλη***

*«Μὴ ζήτει πρὸ καιροῦ τὰ τοῦ καιροῦ
ἵνα μὴ ζημιωθῆς τὰ τοῦ καιροῦ ἐν τῷ καιρῷ»*

Εἰσαγωγή

Πρὶν ἀπὸ κάθε ἄλλη εἰσαγωγική παρατήρηση ἐπισημαίνεται ὅτι ἡ διαδικασία ἔνταξης τόσο σὲ μία θεραπευτική κοινότητα χρηστῶν ὅσο καὶ σὲ μία μοναστική κοινότητα ἀντιμετωπίζονται στὴν παρούσα μελέτη μὲ πλήρη ἐπίγνωση τῆς ἐρευνητικῆς καὶ ἐν γένει ἐπιστημονικῆς δεοντολογίας. Τηροῦνται τὸ ἀπόρρητο καὶ ὁ σεβασμὸς στὰ ὑπὸ μελέτη ὑποκείμενα. Καὶ κάτι περισσότερο: τὸ ὅλο θέμα προσεγγίζεται μὲ τὸ ἐνδεδειγμένο δέος.

Κάθε γνωστική ἀναζήτηση προκαλεῖται ἀπὸ μία ἀνάγκη γιὰ κατανόηση ὀρισμένου ζητήματος. Ἔτσι, τὸ παρὸν ἄρθρο προσδοκᾷ νὰ κατανοήσει τὰ βιώματα ἔνταξης μελῶν σὲ δύο τελείως διαφορετικὰ κοινοτικὰ πλαίσια καὶ νὰ ἐντοπίσει τυχὸν ὁμοιότητες. Ἡ εἰσαγωγή σὲ ἓνα πλαίσιο κοινότητας εἶναι σὰν μία τελετουργία διάβασης, ὅπου ὁ

* Ἀπὸ αὐτὴ τὴ θέση ἐπιθυμοῦμε νὰ εὐχαριστήσουμε ἓναν ἀνώνυμο μοναχὸ γιὰ τὸν ἐποικοδομητικὸ σχολιασμὸ τοῦ κειμένου.

** Ὁ Σταμάτης Σπύρου εἶναι ἐγκληματολόγος, Κέντρο Ἀπεξάρτησης Τοξικομανῶν Κρατουμένων.

*** Ἡ Καλλιόπη Σπινέλλη εἶναι ὁμότιμη Καθηγήτρια Ἐγκληματολογίας-Σωφρονιστικῆς, Νομικῆς Σχολῆς Ε.Κ.Π.Α.

υποψήφιος έγκαταλείπει τόν προηγούμενο τρόπο ζωής για να υιοθετήσει έναν διαφορετικό. Στη θεραπευτική κοινότητα ή νέα ζωή συνίσταται σε άποχή από τή χρήση και τήν παρανομία, στη δέ μοναστική σε άποχή από τήν «άμαρτία» και τò κοσμικό φρόνημα. Τò άτομο που βρίσκεται στο μεταίχμιο ανάμεσα στην παλιά και τή νέα ζωή στηρίζεται στην έκούσια υιοθέτηση τής ιδιότητας του μέλους μιās νέας ομάδας και δέν συνδέεται άπαραιτήτως με τις μειωτικές ιδρυματικές διαδικασίες ένταξης τροφίμων, όπως θα έλεγε ο Goffman¹. Από τήν άλλη πλευρά, ή άποδοχή νέων μελών από τήν ομάδα (κοινότητα) και ή ένσωμάτωσή τους σε αύτην υποδηλώνει τή βούληση και τήν έτοιμότητα τής ομάδας να δεχθεί ή άκόμη και να άγκαλιάσει κάτι διαφορετικό ή και κάτι ξένο.

Η διαδικασία εισαγωγής στην όποία αναφερόμαστε άποτελεί τήν άρχή ενός οίονει έλέγχου. Περιλαμβάνει δηλαδή μία διαδικασία κατά τήν όποία τò νέο μέλος περιμένει για ένα χρονικό διάστημα σε ένα παγκάκι ή σε μία καρέκλα, πριν πραγματοποιηθεί ή εισαγωγική συνέντευξη. Η διαδικασία αύτη έχει ως στόχο να προετοιμάσει τò νέο μέλος για τήν είσοδό του στη θεραπευτική ή μοναστική κοινότητα, τονίζοντας τò «πέραςμα» από τόν «έξω κόσμο» στον «έσω κόσμο». Ός εκ τούτου, αύτò έμμέσως σηματοδοτεί ότι «τὰ πάντοτε έξω από τήν κοινότητα ήταν λάθος και ότι ό,τι ύπάρχει ή συμβαίνει στην κοινότητα είναι καλό και σωστό». Έτσι, αναμένεται ότι ή «είσοδος στην κοινότητα» θα πρέπει να γίνει άντιληπτή από τò νέο μέλος ως κάτι τò ξεχωριστό, ως ένα προνόμιο².

Θεραπευτικές Κοινότητες

Στην παρούσα μελέτη ως θεραπευτικές κοινότητες νοούνται τὰ προγράμματα διαμονής ένηλίκων χρηστών, οί όποιοι, κατόπιν αιτήματός τους, έντάσσονται σε αύτὰ προκειμένου να συμμετάσχουν σε θεραπεία χωρίς υποκατάστατα και να άρχίσει σταδιακά ή επανένταξή τους στην

1. A. Giddens, *Beyond Left and Right — the Future of Radical Politics*, Polity, Cambridge 1994.

2. L. Yablonsky, *The Therapeutic Community, A Successful approach for treating Substance Abusers*, Gardener Press, FL. 1994.

κοινωνία³. Πρόκειται για τὰ λεγόμενα «κατ'οἶκον προγράμματα», στὰ ὁποῖα ἡ ὁμάδα καὶ τὸ κοινοτικὸ σύστημα ἀξιῶν στοχεύουν στὴν ἀλλαγὴ τοῦ χρήστη σὲ μία αὐτάρκη ζωὴ χωρὶς οὐσίες. Ὁ ὅρος «κατ'οἶκον» παραπέμπει σὲ ἓνα οἰκογενειακὸ πρότυπο θεραπευτικῆς ὀργάνωσης. Ἡ θεραπευτικὴ κοινότητα εἶναι μία ἔντατικὴ, συστηματοποιημένη καὶ ὀλιστικὴ θεραπευτικὴ πρόταση γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἐξάρτησης⁴. Ἡ κοινότητα, μὲ τῆ βιωματικὴ προσομοίωση, στοχεύει νὰ καλύψει τὸ κενὸ τῶν «χαμένων χρόνων» προσωπικῆς ἀνάπτυξης. Καταγράφεται ἡ ἐμπλοκὴ τῶν μελῶν στὴν καθημερινότητα τῆς θεραπευτικῆς κοινότητας, ὥστε νὰ υἱοθετοῦνται πρότυπα ρόλων, τὰ ὁποῖα συμβάλλουν στὴν ἐκπαίδευση καὶ τὴν κοινωνικὴ ἔνταξη τῶν μελῶν της⁵. Οἱ διαδικασίες εἰσαγωγῆς νέων μελῶν διαφέρουν ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες-ἰδιαιτερότητες τῆς ἐκάστοτε θεραπευτικῆς κοινότητας. Τὸ ὑποψήφιο μέλος γίνεται δεκτό⁶, ἀφοῦ κριθεῖ ἱκανὸ νὰ προχωρήσει στὶς ἀρχικὲς δομὲς τοῦ θεραπευτικοῦ κοινοτικοῦ πλαισίου. Ἡ ἐπιτήρηση ἀπὸ παλαιότερο μέλος ἀποδεικνύει τὴν ἔμπρακτὴ ἀπόδειξη ἀλληλοβοήθειας καὶ ἀλληλοὑποστήριξης. Ἡ μέριμνα γιὰ τὸν νεοεισερχόμενον καθίσταται ἐπιβεβλημένη, ὥστε τὸ νέο μέλος νὰ ἀντιπαρέλθει τὶς ἀρχικὲς ἀντιξοότητες. Βαθμιαῖα, ἡ ἔνταξη ὀδηγεῖ σὲ κοινοτικὲς εὐθύνες καὶ ἀπαιτήσεις. Ἡ διαδικασία εἰσαγωγῆς δὲν παύει νὰ εἶναι μία ἰδιαίτερη χρονικὴ στιγμή στὴν θεραπευτικὴ διαδικασία, καθὼς ἔχει ἀρκετὲς ἐναλλαγὲς καὶ συγκρούσεις. Τὰ νέα μέλη μὲ τὴν εἴσοδό τους στὴν θεραπευτικὴ κοινότητα ἐνημερώνονται γιὰ τὴ μὴ ὑπαρξὴ προνομίων καὶ ἐξουσίας, εἰδικότερα κατὰ τὴν εἰσαγωγικὴ αὐτὴ περίοδο.

3. ΚΕΘΕΑ, <http://www.kethea.gr/el-gr/>

4. Γ. Παπαναστασάτος, *Θεραπευτικὲς κοινότητες καὶ κοινωνικὴ ἔνταξη τῶν ἐξαρτημένων ἀπὸ οὐσίες χρηστών: ἡ ἐλληνικὴ ἐμπειρία*, Διδακτορικὴ Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, Ἀθήνα 2007.

5. Γ. Παπαναστασάτος, *Θεραπευτικὲς κοινότητες καὶ κοινωνικὴ ἔνταξη*, ὀ.π.

6. Φ. Ζαφειρίδης - Β. Sugarman, *Οἱ Θεραπευτικὲς Κοινότητες: Ἀπάντηση στὰ Ναρκωτικὰ ἀπὸ τὸ Daytop στὴν Ἰθάκη, Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐμπειρία* (ἀνιχνεύοντας νέες θεραπευτικὲς καὶ κοινωνικὲς πρακτικὲς) Ἀντιπαραθέσεις 13, Ἐναλλακτικὲς Ἐκδόσεις «Κομμούνα», Ἀθήνα 1990.

Μοναστική κοινότητα

Για τούς σκοπούς τῆς ἐργασίας αὐτῆς ὀρίζουμε ὡς μοναστική κοινότητα τὴ διαβίωση ἐνηλίκων σὲ ἕναν κοινοβιακὸ ὀργανισμό –μοναστήρι– ποὺ ἀναπτύσσει πνευματικές, κοινωνικές καί, κάποιες ἀπαραίτητες, οικονομικές δραστηριότητες⁷. Ἡ μοναστική κοινότητα ἔχει συνήθως τὰ βασικά ἀνθρωπολογικά στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν τὴν πρώτη Ἱεροσολυμική κοινότητα. Ἡ κοινότητα αὐτὴ εἶναι ὁ «ἐν Χριστῷ οἶκος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου», ὅπου ἡ μυστηριακὴ ἐπαφὴ καὶ ἡ σύναξη «ἐπὶ τὸ αὐτό» πραγματώνονται μὲ κοινὲς λατρευτικὲς πράξεις καὶ ἐσχατολογικὲς προσδοκίαις. Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ ἐξισωτικῆς διαχείρισης τῆς κοινότητας, ἡ ἀκτημοσύνη καὶ ἡ κοινοκτημοσύνη καταδεικνύουν τὸν ρόλο τῆς ἐξουσίας καὶ τῶν ἀγαθῶν. Ἡ διακονία πρὸς τὸν Θεό, διαμέσου τοῦ συνανθρώπου, ἀποτελεῖ λυτρωτικὸ μέτρο καὶ σωτηριολογικὸ μέσο ἄσκησης τῆς ἐξουσίας-διακονίας στὸν κοινοβιακὸ τρόπο ζωῆς.

Ἡ μοναστική «δοκιμασία» ἀρχίζει μὲ τὴν ἐπιλογή πνευματικοῦ, τὸν ὁποῖο ἐμπιστεύεται τὸ ὑποψήφιο μέλος. Στὴ μοναστική κοινότητα τὸ νέο μέλος, ἀφοῦ διατυπώσει τὸν «λογισμό» γιὰ ἔνταξη, τίθεται ὑπὸ τὴ μέριμνα τοῦ Ἡγουμένου, ὁ ὁποῖος ἀξιολογεῖ τὸ κίνητρό του καὶ τὸν ὀδηγεῖ στὴν τήρηση ἑνὸς ἡμερήσιου προγράμματος ἐργασίας καὶ πνευματικῆς ἄσκησης. Τα καθήκοντα τοῦ ὑποψηφίου γιὰ λόγους οικονομίας καὶ δοκιμασίας εἶναι λιγότερα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ προβλέπει τὸ τυπικὸ σὲ παλαιότερους μοναχοῦς. Ἡ διάρκεια τῆς δοκιμῆς, οἱ ὑποχρεώσεις, ἡ ἐπαφὴ μὲ τὸν ἔξω κόσμο, τὰ δικαιώματα καὶ ἡ ὄλη δοκιμαστικὴ περίοδος ἐπαφίενται στὴν κρίση τοῦ Πνευματικοῦ. Τὸ μέλος δοκιμάζει ἂν δύναται νὰ ἀντεπεξέλθει στὶς ἀπαιτήσεις τῆς μοναστικῆς κοινότητας. Αὐτὴ εἶναι ὁ ἔμμεσος κριτὴς στὴν ἐπιθυμία του γιὰ ἐνσωμάτωση.

7. Κρ. Χρυσοχοϊδῆς, «Ἄσημος καὶ διάσημος στὴ μοναστική κοινότητα τῆς Ἀνατολῆς»: Ἱρωες καὶ ἀνώνυμοι, ἀφανεῖς καὶ ἐπώνυμοι στὶς παρυφῆς τῆς ἱστορίας καὶ τῆς τέχνης, ἐπιμ. Ἰόλη Βιγγοπούλου, ἐκδ. Ε.Ι.Ε., Ἀθήνα 2006, 89-104. <https://helios-eie.ekt.gr/EIE/bitstream/10442/1757/1/M01.041.05.pdf> (Τελευταία ἐπίσκεψη: 26 Ὀκτωβρίου 2017).

Ἡ ἀποδοχή ἀπὸ τὴ μοναστικὴ κοινότητα ὀλοκληρώνεται μυστηριακά, μὲ ἔντονα συμβολικὰ στοιχεῖα, κατὰ τὴ μοναχικὴ κουρά, ὅπου ὁ ὑποψήφιος ἀποδέχεται νὰ τηρήσει τὶς δεσμεύσεις τοῦ σχήματος. Ὁ ἱερέας, ὁ ὁποῖος κατηγεῖ τὸν μέλλοντα μοναχό, αἰτεῖται τὴ συγκατάβαση ἀπὸ τὸν ἐσώτερο ἄνθρωπο: «Ἄνοιξον τὰ τῆς καρδίας σου ὦτα». Ἡ ἐκφώνηση νέου ὀνόματος, ἡ ἀμφίεση πρὶν καὶ μετὰ ἀπὸ τὸ μυστήριον, τὸ κόψιμο τῶν μαλλιῶν, οἱ γονυκλισίες μὲ ἔντονον τὸν συμβολισμό τῆς πτώσης κατὰ γῆς καὶ τῆς ἀνόρθωσης καὶ ἡ λήψη θείας κοινωνίας εἶναι συμβολικὰ καὶ οὐσιαστικὰ στοιχεῖα τῆς τελετῆς. Οἱ λεκτικὲς ἐρωταποκρίσεις θωρακίζουν τὸ αὐτόβουλο τῆς ἀπόφασης ἀλλὰ καὶ τὴ δέσμευση τῆς κοινότητος-ἀδελφότητος πρὸς τὸν νεοφώτιστο⁸.

Τὸ μεθοδολογικὸ πλαίσιο

Ἡ διαδικασία ἔνταξης ἀποτελεῖ τὸ ἐρευνητικὸ σχῆμα τῆς ἐργασίας. Ὅπως προαναφέρθηκε εἰσαγωγικά, στὴν παροῦσα μελέτη ἀποτολμᾶται μία συγκριτικὴ προσέγγιση δύο τελείως ἀνόμοιων κοινοτήτων. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸν ἐπελέγη νὰ ἀναζητηθοῦν πληροφορίες μὲ ἡμιδομημένες συνεντεύξεις ἀπὸ εἴκοσι μέλη-ἄνδρες: δέκα ἀπὸ μία θεραπευτικὴ κοινότητα καὶ δέκα ἀπὸ μία μοναστικὴ. Στὴν ἐρευνητικὴ αὐτὴ μορφή συνέντευξης ὁ συνεντευκτὴς δὲν ἀκολουθεῖ τὴν ἴδια σειρὰ ὑποβολῆς τῶν ἐρωτήσεων. Οἱ ἐρωτήσεις ὑποβάλλονται μὲ τὴ σειρὰ ποὺ κρίνει ὁ ἔμπειρος ἐρευνητής, ἀνάλογα μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἐρωτώμενου καὶ τὶς συνθήκες ποὺ ἐπικρατοῦν τῆ δεδομένη στιγμῆ⁹. Στὴ συνέντευξη χρησιμοποιήθηκαν «ἀνοικτὲς ἐρωτήσεις», δηλαδὴ χωρὶς προκατασκευασμένες, «κλειστὲς ἐρωτήσεις» γιὰ ἐπιλογή ἀπαντήσεων, ὥστε οἱ ἐρωτώμενοι νὰ μπορέσουν νὰ ἐκφράσουν ἀβίαστα τὶς ἀπόψεις τους καὶ τὰ συναισθήματά τους μὲ τὸν δικό τους ὑποκειμενικὸ τρόπο καὶ λόγο. Ἐξάλλου, ἡ ἐπιλογή «ἀνοικτῶν ἐρωτήσεων» ἔδωσε τὴ

8. Στ. Σπύρου, «Κοινοβιακὲς καὶ Θεραπευτικὲς Κοινότητες: Ἀνθρωπολογικὰ στοιχεῖα εἰσαγωγῆς νεοεισερχομένων», *Θεολογία* 4/87 (Ὀκτώβριος-Νοέμβριος 2016), σσ. 225-243 καὶ Στ. Σπύρου, «Κοινοτικὴ θεραπεία χρηστών: Τὸ ὀρθόδοξο κοινοβιακὸ μοντέλο», *Σύναξη* 134 (2015) σσ. 61-69.

9. Α. Χουντουριάδη - Λ. Πατεράκη, *Λεξικὸ Ψυχολογίας*, ἐκδ. Τόπος, Ἀθήνα 2008, λήμμα ἡμιδομημένη συνέντευξη, σελ. 240 καὶ λήμμα ποιοτικὴ ἔρευνα σελ. 437.

δυνατότητα στον έρευνητή να άποσαφηνίσει όρισμένες άπαντήσεις ζητώντας διευκρινίσεις. Με αυτόν τον τρόπο, τά μέλη τών ύπό μελέτη κοινοτήτων μπορούσαν να έντοπίσουν και να περιγράψουν ευαίσθητα θέματα και να δώσουν προσωπικές έρμηνείες στα διάφορα γεγονότα και βιώματα. Τελικά, ή μελέτη περιέλαβε είκοσι έστιασμένες συνεντεύξεις καθώς ό άξονας τών έρωτήσεων ήταν κοινός, άφου έπιδιώχθηκε ή συλλογή άντιλήψεων και στάσεων άπό τις δύο διαφορετικές κοινότητες για τά ίδια θέματα. Έπελέγησαν περίπου δέκα «άνοικτες έρωτήσεις» με σκοπό να άναπτυχθεί διάλογος και να άποφευχθούν οι μονολεκτικές άπαντήσεις. Όπως είναι γνωστό, σε κάθε έρευνα που χρησιμοποιείται ή τεχνική του έρωτηματολογίου ή τής συνεντεύξεως, δομημένης ή ήμιδομημένης, τοποθετούνται πρώτα όρισμένες γενικές έρωτήσεις και στη συνέχεια, όταν έχει δημιουργηθεί μία άτμόσφαιρα σχετικής έμπιστοσύνης, άκολουθούν οι περισσότερο προσωπικές-ευαίσθητες έρωτήσεις, οι όποιες ένδέχεται να συνοδεύονται άπό άπαντήσεις που είναι δυνατόν να περιέχουν έπώδυνες, τραυματικές έμπειρίες. Εϊδικότερα, κατά την παρουσιαζόμενη συνέντευξη διατυπώθηκαν έρωτήσεις σχετικές με τó κίνητρο ένταξης, τις τυχόν προσδοκίες, την περίοδο είσαγωγής, την ίκανοποίηση άπό την ζωή σε μία κοινότητα, τις τυχόν άλλαγές που άπαιτούνται στο κοινοτικό πλαίσιο, την άνατιθέμενη έργασία, τις λοιπές άναθέσεις, τά έπιτίμια ή τις κυρώσεις, τις άντιπαραθέσεις, τις σχέσεις με τά άλλα μέλη, την άλλαγή που βιώνεται και την προσωπική άποτίμηση τής κάθε κοινότητας.

Σύμφωνα με τις μεθοδολογικές προδιαγραφές, όπου έπιχειρούνται συγκρίσεις δύο ή περισσότερων ομάδων, οι ομάδες αυτές πρέπει να έχουν όσο γίνεται περισσότερα κοινά χαρακτηριστικά (φύλο, ήλικία, ένθνικότητα, κ.λπ.). Καταβλήθηκε έπομένως προσπάθεια οι δύο ύπό διερεύνηση ομάδες να παρουσιάζουν όσο τó δυνατό περισσότερες όμοιότητες¹⁰. Γι' αυτόν τον λόγο, οι συμμετέχοντες στην έρευνα άπό τή θεραπευτική κοινότητα έπρεπε να έχουν τουλάχιστον έξι μήνες παραμονής σε αυτήν. Τό κριτήριο αυτό έπελέγη ώστε να διασφαλιστεί σε κάποιο βαθμό τó γεγονός ότι οι συμμετέχοντες θα διέθεταν έπαρκή έμπειρία σχετικά με τή ζωή στην κοινότητα, δεδομένου ότι στη μοναστική

10. Κ. Δ. Σπινέλλη, *Έγκληματολογία, Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*, Νομική Βιβλιοθήκη, Άθήνα 2014.

κοινότητα τὰ μέλη εἶχαν ἤδη παραμείνει γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα, ἐφόσον ὑφίσταται ἡ προϋπόθεση γιὰ τὴν ἔνταξη στὴν κοινότητα αὐτὴ μιᾶς δίχρονης προετοιμασίας-δοκιμασίας. Πάντως, ἡ πλειονότητα τῶν μελῶν τῆς μοναστικῆς κοινότητος εἶχαν δέκα χρόνια παραμονῆς, ἂν ὄχι καὶ περισσότερα.

Ἡ ἡλικία καὶ ἡ διάρκεια παραμονῆς στὴν κάθε κοινότητα, κατὰ τὴ δῆλωση τοῦ μέλους, ἦταν τὰ μόνα στοιχεῖα ποὺ καταγράφηκαν. Ἡ διάρκεια τῆς συνέντευξης ἦταν περίπου 35-40 λεπτά.

Ἐπειδὴ ἡ κοινότητα, θεραπευτικὴ ἢ μοναστικὴ, ἀποτελεῖ ἕναν οἰκεῖο καὶ κοινὸ χῶρο γιὰ τοὺς συμμετέχοντες καὶ καθὼς σημασία δὲν εἶχε ἡ μέτρηση τοῦ ἀριθμοῦ ἢ τοῦ βαθμοῦ τῶν ἀντιθέσεων στὶς δύο ομάδες, ἀλλὰ ἡ ποιότητα καὶ ἡ φύση τῶν ἀντιθέσεων καὶ τῶν βιωμάτων, ἀκολουθήθηκε ἡ ποιοτικὴ ἀνάλυση τῶν ἐρευνητικῶν δεδομένων. Συγκεκριμένα ἐπιχειρήθηκε νὰ ἐντοπισθοῦν προσωπικὲς καταστάσεις, ὅπως αὐτὲς σηματοδοτοῦνται ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ μέλη τῶν δύο κοινοτήτων, ὥστε νὰ προβληθοῦν λεπτομέρειες ποὺ ἀναδεικνύουν τὴν πολυπλοκότητα τῆς ἔνταξής τους στὴν κάθε κοινότητα. Μὲ τὴν ποιοτικὴ μέθοδο ἀναζητήθηκαν, μεταξὺ ἄλλων, καὶ οἱ ἀξίες ποὺ κυριαρχοῦν στὸ κοινοτικὸ πρότυπο συμβίωσης. Κατὰ τὴ βιβλιογραφία, μὲ τὴν ποιοτικὴ ἀνάλυση εἶναι ἐφικτὴ ἡ σὲ βάθος σπουδὴ ὀρισμένων κοινωνικῶν φαινομένων καθὼς ὁ ἐρευνητὴς ἐστιάζει τὴν ἔρευνα σὲ σχετικὰ λίγες περιπτώσεις ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ φαινόμενο. Διαμέσου τῆς ἀνάλυσης, ποὺ ἀφορᾷ τὴν ὁλότητα τῆς κάθε περίπτωσης καὶ τοῦ λόγου ποὺ ἐκφέρει ὁ ἀπαντῶν, ὁ ἐρευνητὴς ἀνακαλύπτει μὲ ἀξιόπιστο τρόπο στοιχεῖα γιὰ νὰ ἐντοπίσει, νὰ περιγράψει καὶ νὰ ἐρμηνεύσει καὶ ὄχι νὰ προβλέψει καὶ νὰ ἐλέγξει¹¹. Ἐν τέλει, στόχος τῆς δικῆς μας ἔρευνας ἦταν νὰ ἀνιχνευθεῖ πῶς τὰ μέλη ἐρμηνεύουν αὐτὰ ποὺ βιώνουν στὸ ἄμεσο περιβάλλον τους καὶ πῶς αὐτὸ ἐπηρεάζει τὰ συναισθήματά τους, τίς ἀντιλήψεις τους, τὴ στάση τους καὶ τὴν ὄλη συμπεριφορὰ τους¹².

Γενικά, σὲ κάθε ἐρευνητικὴ διαδικασία ποὺ ἀφορᾷ πρόσωπα ἀπαιτεῖται ἡ ἔγγραφη συγκατάθεση τῶν συμμετεχόντων, ὕστερα

11. Α. Χουντουμιάδη - Α. Πατεράκη, *Λεξικὸ Ψυχολογίας*, ὅ.π.

12. Ν. Κυριαζῆ, *Ἡ Κοινωνιολογικὴ Ἔρευνα. Κριτικὴ ἐπισκόπηση τῶν μεθόδων καὶ τῶν τεχνικῶν*. Ἑλληνικὰ Γράμματα, Ἀθήνα 2009.

ἀπὸ ἐνημέρωσή τους¹³. Καὶ στὴν παροῦσα ἔρευνα οἱ συμμετέχοντες ἐνημερώθηκαν γιὰ τὸν σκοπὸ καὶ τοὺς στόχους τῆς, τὴ μεθοδολογία τῆς, τὴν τήρηση τῆς ἀνωνυμίας καὶ τὴν πιθανότητα δημοσίευσης τῶν ἀποτελεσμάτων. Μετὰ ἀπὸ τὶς διευκρινιστικὲς ἐρωτήσεις, ζητήθηκε ἀπὸ ὅλους τοὺς συμμετέχοντες νὰ ὑπογράψουν τὸ σχετικὸ ἔντυπο συγκατάθεσης. Τόσο ἡ συμμετοχὴ στὴν ἔρευνα ὅσο καὶ, στὴ συνέχεια, ἡ παροχὴ προσωπικῶν πληροφοριῶν εἶχε ἐθελοντικὸ χαρακτήρα. Ἐξυπακούεται ὅτι οἱ προδιαγραφὲς προστασίας τῶν προσωπικῶν καὶ ἄλλων δεδομένων τηρήθηκαν αὐστηρά.

Περιορισμοὶ τῆς ἔρευνας

Κάθε ἔρευνα ἔχει ἀναμφιβόλως ἐγγενεῖς περιορισμούς, οἱ ὁποῖοι ἀναδεικνύουν τὴν ἰδιαιτερότητα ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμβέλειά τῆς. Εἶναι γεγονός ὅτι ὁ ἐρευνητὴς ἐπιχειρεῖ ὄχι μόνον ἐρμηνεῖς τῶν ἐρευνητικῶν δεδομένων ἀλλὰ καὶ καταγραφὴ τῶν γενικώτερων τοποθετήσεων στὰ ὑπὸ ἐξέταση θέματα. Παρατηρεῖται συχνὰ ἡ τάση τῶν συμμετεχόντων νὰ συμβάλουν στὴν ἔρευνα ἀπαντώντας στὶς ἐρωτήσεις, ὅπως νομίζουν ὅτι θὰ ἐπιθυμοῦσε ὁ ἐρευνητὴς. Ἡ διάθεση ἐξἄλλου συνεργασίας καὶ ἡ πρόθεση τῶν συμμετεχόντων στὴν ἔρευνα νὰ ἀκολουθήσουν τὸν ρόλο τους, ὅπως ἐκεῖνοι τὸν ἀντιλαμβάνονται, ὁρμώμενοι ἀπὸ ἕνα πνεῦμα βοήθειας, ἐνδέχεται νὰ ἀποδυναμώνουν τὴν πιστότητα τῶν ἀποτελεσμάτων. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι, ἂν τὰ ἐρευνητικὰ εὐρήματα δείξουν κάποια κοινὰ μορφολογικὰ στοιχεῖα ἀνάμεσα στὶς δύο διερευνώμενες, διαφορετικὲς κοινοτικὲς μορφὲς συμβίωσης, τὰ εὐρήματα αὐτὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γενικευθοῦν καὶ νὰ καταλήξει κανεὶς στὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ ἴδια ἰσχύουν καὶ σὲ ἄλλες κοινότητες. Τέλος, πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ μαγνητοφώνηση τῶν συνεντεύξεων πιθανῶς νὰ ἐπηρέασε σὲ κάποιον βαθμὸ τὶς ἀπόψεις τῶν συμμετεχόντων στὴν παροῦσα μελέτη ἢ τὴν ἔκφραση τῶν συναισθημάτων τους.

13. Κ. Δ. Σπινέλλη, Μ. Κρανιδιώτη, «Κανόνες δεοντολογίας γιὰ Ἕλληνες ἐγκληματολόγους: Πρόταγμα τοῦ 21ου αἰῶνα;», *Ἐγκληματολογία καὶ Εὐρωπαϊκὴ Ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ, Προσφορὰ Τιμῆς στὴν Ἀγλαΐα Τσήτσουρα*, ἐκδ. Σάκκουλα, Ἀθήνα 2009, σσ. 549-589.

Ἀνάλυση τῶν δεδομένων

Τὰ συνελεγμένα ἐρευνητικά στοιχεῖα θὰ μπορούσαν νὰ χαρακτηριστοῦν ὡς ἔμμεσες ἀφηγήσεις. Ἔχει δὲ λεχθεῖ ὅτι οἱ ἔμμεσες ἀφηγήσεις μαρτυροῦν τὴν ὀπτική τῶν δρώντων, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἀποτυπώνουν γεγονότα μιᾶς κοινωνικῆς πραγματικότητας, ποὺ ὑπερβαίνει τὸν ὀρίζοντα ἐρμηνείας-κατανόησης καὶ τὸ πλαίσιο δράσης τῶν ὑποκειμένων¹⁴. Ἡ ἀνασύνθεση τῆς μνήμης καθορίζεται ἀναμφισβήτητα ἀπὸ τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Ὅταν ὁ ἐρωτώμενος διηγῆται μία ἱστορία ζωῆς, δὲν εἶναι μόνο τὸ πρόσωπο τὸ ὁποῖο ὑπῆρξε στὸ παρελθόν ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ποὺ εἶναι στὸ παρὸν καὶ πιθανόν, αὐτὸ ποὺ θὰ ἤθελε νὰ εἶναι στὸ μέλλον. Ἡ ἱστορία ζωῆς μετατρέπεται σὲ παρουσίαση τῆς εἰκόνας κάποιου, ἢ ὁποῖα συντελεῖ στὴν προστασία τῆς ὑποκειμενικότητας τοῦ συγκεκριμένου ὑποκειμένου. Ἡ στάση τοῦ ἐρευνητῆ, στὸ ὑπὸ διερεύνηση θέμα, ἢ ἐπικοινωνιακὴ του ἱκανότητα, ἢ «ἀνοιχτότητα» τοῦ δι-υποκειμενικοῦ ὀρίζοντα, ἢ «μικροφυσικὴ τῆς ἐξουσίας»¹⁵, ἢ διάθεση καὶ ἢ κατάσταση τῆς στιγμῆς καὶ οἱ προσδοκίες τοῦ ἀφηγητῆ εἶναι παράγοντες ποὺ ἐνυπάρχουν καὶ συνυπάρχουν σὲ κάθε ἀφήγηση. Ἡ ἀφήγηση ἀναφέρεται σὲ μία πραγματικότητα καὶ ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀλληλοδιαπλοκὴ τῆς προσωπικῆς μὲ τὴν κοινωνικὴ ὑπαρξή.

Παρουσίαση δεδομένων - Ἡ μοναστικὴ κοινότητα

Τὰ κείμενα ἀπὸ τίς συνεντεύξεις-ἀφηγήσεις ποὺ παρεμβάλλονται στὸ τμῆμα αὐτὸ ἀποτελοῦν πιστὴ καταγραφή τῶν ἀπομαγνητοφωνήσεων (*verbatim*). Κατὰ συνέπεια, δὲν ὑπῆρξε ἐπέμβαση γιὰ νὰ διορθωθοῦν τυχὸν ἀσυνταξίες ἢ νὰ συμπληρωθοῦν ἐλλειμματικὲς προτάσεις. Τούτων λεχθέντων κρίνεται ἀναγκαῖα ἢ συνοπτικὴ περιγραφή τῆς διαδικασίας ἔνταξης.

14. A. Giddens, *Beyond Left and Right — the Future of Radical Politics*, Polity, Cambridge 1994.

15. Μ. Φουκώ, *Ἡ Μικροφυσικὴ τῆς Ἐξουσίας*, ἐκδ. Ἰψίλον, Ἀθήνα 1991.

Μία πρώτη προσέγγιση τῶν στοιχείων ἀναδεικνύει τὶς δυσκολίες τῆς μοναστικῆς δοκιμασίας καὶ ὁδηγεῖ στὴ διαπίστωση ὅτι ἡ «Χάρις τοῦ Θεοῦ» εἶναι ἀρωγὸς στὴν περίοδο αὐτή. Αὐτὴ «αἴρεται» σταδιακὰ μὲ τὴν ἐπιβεβλημένη ἀνάγκη γιὰ ἀλλαγὴ καὶ μὲ γνώμονα τὴν πνευματικὴ ἀσκησιολογία καὶ τὸ μοναστικὸ φρόνημα.

Στάδια δοκιμασίας

«Ἐρχεσαι ἓνα χρονικὸ διάστημα, ἅμα σὲ δεχτεῖ ὁ Γέροντας καὶ ἀδελφότητα, βάζεις μετάνοια, κάθεσαι ἓνα-δύο χρόνια καὶ ἂν δοῦν ὅτι εἶσαι κατάλληλος, ἐσὺ συμφωνεῖς, σοῦ βάζουν ράσα, κάθεσαι ἓνα λίγο ὡς δόκιμος, μετὰ ἡ ράσο-εὐχή, τὸ πρῶτο στάδιο. Ἡ ράσο-εὐχή σημαίνει ὅτι πλέον δὲν μπορῶ νὰ βγάλω τὰ ράσα, ἔπαψα νὰ εἶμαι αὐτὸς ποὺ ἤμουν. Μπορῶ νὰ φύγω ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ γυρίσω στὸν κοινωνικὸ βίον ἢ στὸν ἔργαμονο. Τώρα, ἂν γίνω μεγάλος, τότε συνάπτω ἱερὸ γάμο, ὁ ὁποῖος εἶναι μυστήριον, δὲν διαλύεται. Πλέον, τρόπον τινὰ ἀποφασίζεις νὰ ἀφήσεις τὰ κόκαλά σου στὸ ὀστεοφυλάκιον». (53 ἐτῶν)

Δυσκολίες-Ἐμπόδια

Ἡ μετάβαση ἀπὸ τὸ κοσμικὸ περιβάλλον σὲ ἓνα νέο διαφορετικὸ τρόπο ζωῆς, οἱ συνθήκες τοῦ ὁποῖου παραπέμπουν σὲ ἄλλη «ἐποχή», εἶναι μία ἀπαιτητικὴ διαδικασία. Ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὸ «ἐντός» καὶ τὸ «ἐκτός» εἰσπράττεται ἀπὸ κάποιους ὡς μία σχετικὴ ὀπισθοδρόμηση:

«Ὁ τρόπος ζωῆς στὴν ἀρχὴ ἦταν ἄλλος, δὲν εἶχαμε ἠλεκτρικὸ φῶς. Φαντάσου ἐγὼ ἤμουν ἀπὸ τὴν πόλιν μαθημένος. Ξαφνικὰ ὅταν νύχτωνε ἔπρεπε νὰ εἶσαι στὸ κελί, διότι ἔξω δὲν ὑπῆρχε φῶς. Στὴν ἐκκλησία δὲν ὑπῆρχε ζέστη, σηκώνοσαν τὸ πρωὶ νὰ πᾶς, ὁ ναὸς κρύος, ὅλοι γύρω ἀπὸ τὴ σόμπα. Μερικὰ ἦταν τελείως διαφορετικά, ἔμπαινες σὲ μία ἄλλη ἐποχή. ...νόμιζα ὅτι ἤμουν ἑκατὸ χρόνια πίσω». (43 ἐτῶν)

Τὸ ἴδιο μέλος ἀναφέρει ὅτι στὴν ἀρχὴ ἀδυνατοῦσε νὰ ἀκολουθήσει καὶ νὰ συμμορφωθεῖ στὸ ἀπαιτητικὸ πρόγραμμα τῆς κοινότητος.

καθώς ὁ διαφορετικὸς βιορρυθμὸς, ἡ ἀνόμοια διαχείριση τοῦ χρόνου καὶ ἡ ἀπουσία ὁμοίων ἐμπειριῶν εἶναι καταλυτικά. Ἡ δυσκολία περιγράφεται ὡς ἔντονο «ψυχοπλάκωμα», τὸ ὁποῖο, στὴν ἀρχή, εἶναι ἕνας πειρασμὸς: «Βέβαια στὴν ἀρχὴ ἦταν λίγο δύσκολα. Νὰ σηκωθείς τὸ χειμῶνα 3 τὸ πρωί, νὰ φᾶς στὶς 8. Δὲν μπορούσα στὴν ἀρχή, ὁ ὀργανισμὸς δὲν εἶχε συνηθίσει. Βέβαια ὁ πειρασμὸς, αὐτὸ τὸ ὁποῖο θυμᾶμαι τὴν πρώτη ἐβδομάδα, ἔμπαινα μέσα στὴν ἐκκλησία καὶ ἔνοιωθα ψυχοπλάκωμα, νόμιζα ὅτι ὁ ναὸς θὰ μὲ πλακώσει. Λέω κοίταξε νὰ δεῖς, ἐνῶ μου ἀρέσει τόσο πολὺ, κοίταξε νὰ δεῖς πῶς αἰσθάνομαι».

(43 ἐτῶν)

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν ἔντονη ἀλλαγὴ τῆς ζωῆς καὶ τὶς ἐσωτερικὲς ἀντιφάσεις, ὁ συνεχῆς ἐκούσιος ἐγκλεισμὸς καὶ ἡ ἀδυναμία κινητικότητας εἶναι γιὰ δύο μέλη τῆς μοναστικῆς κοινότητος στοιχεῖα ποὺ τοὺς ἀπασχόλησαν κατὰ τὴ δοκιμασία. Ὁ χωροταξικὸς περιορισμὸς καὶ ἡ δέσμευση γιὰ σταθερότητα ἀποτελοῦν ζωηρὸ προβληματισμὸ γιὰ ἀρκετὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα: «Κρατοῦσα παρθενία ἔξω, ἄρα δὲν ἦταν τόσο μεγάλο τὸ κομμάτι τῆς ἀποχῆς, δὲν μὲ δυσκόλεψε. Ἦταν τὸ κλείσιμο, ὁ περιορισμὸς ναί! Ἦταν δύσκολο αὐτό! Ὁ περιορισμὸς ὅτι εἶσαι ἐδῶ κάθε μέρα καὶ δὲν μπορείς ὅποτε γουστάρεις νὰ βγεις ἔξω καὶ νὰ ἐξαφανιστεῖς γιὰ μία, δύο ἡμέρες, μία ἐβδομάδα».

(54 ἐτῶν)

«Ὁ λογισμὸς ἦταν ὅταν ἤμουναι λαϊκὸς ὁ φόβος μήπως κάποια στιγμή δὲν μπορούσα νὰ μείνω μέσα, ἡ κλεισούρα. Ἐγὼ ἤμουναι ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος δὲν μπορούσε νὰ μείνει στὸ σπίτι. Ἔτρωγα, κοιμόμουναι καὶ ἔφευγα... καὶ ἀναρωτιόμουναι, ἐγὼ πῶς θὰ κλειστῶ μέσα ἐκεῖ; ὅλο αὐτὸ ἦτανε λογισμὸς, ὁ ὁποῖος προσπαθοῦσε νὰ μὲ ἀποθαρρύνει».

(38 ἐτῶν)

Οἱ δυσκολίες κατὰ τὴν περίοδο τῆς δοκιμασίας ἐμφανίζονται καὶ ἀπὸ τὸν «ἔξω» κόσμον τοῦ δοκίμου. Ἐνα μέλος περιγράφει μὲ σαφήνεια ὅτι ἀντιμετώπιζε «ἀφόρητο πόλεμον» στὴν ἐπιλογὴ του νὰ ἀπαρνηθεῖ τὰ ἐγκόσμια. Ἡ δοκιμασία εἶναι μία ἐμπειρία, ἡ ὁποία συχνὰ ἀρχίζει ἐκτὸς τῆς κοινότητος: «Ἡ μεγάλη δυσκολία ποὺ ἀντιμετώπισα, ἦταν ἔξω πολὺς πόλεμος, ἀφόρητος. Οἱ ἄνθρωποι νὰ μὲ πολεμοῦν, οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι, τί θὰ κάνεις; τί πᾶς νὰ κάνεις καὶ οἱ γονεῖς, τοὺς ὁποῖους σὲ ἕνα μέτρο τοὺς δικαιολογῶ. Ὅλη αὐτὴ τὴ μπόρα τὴν

άντιμετώπισα έξω και έκανα πολύ ύπομονή. Με τή Χάρη τοῦ Θεοῦ πέρασα τή δοκιμή έξω. Τὸ πρόβλημα δὲν ἦταν τὸ μοναστήρι, ἦταν τὸ έξω. Θυμάμαι, μοῦ λέει ὁ Γέροντας: ἐσὺ τὴν πέρασες τὴ δοκιμή σου έξω».
(61 ἐτῶν)

Οἱ προϋπάρχουσες ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν «έξω» κόσμο εἶναι στοιχειο μίας ἐσώτερης δοκιμασίας στὴν ἀπόφαση. Μετὰ ἀπὸ τὸ τέλος τῆς δοκιμασίας, ἓνα ἄλλο μέλος ἀποχώρησε γιὰ λίγους μῆνες με ἀπώτερο στόχο «νὰ κλείσω κάποιες πόρτες ποὺ εἶχα ἀφήσει ἀνοιχτές, νὰ μὴν τὰ ἀφήσω ξεκρέμαστα, ξεκάρφωτα» ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποφασίσει. Γιὰ κάποιον ἄλλο μέλος, ἡ δοκιμασία εἶναι μία ἰδιάζουσα περίπτωση, καθὼς ὀφείλει νὰ λάβει πτυχίον προτοῦ ἐνταχθεῖ στὴν ἀδελφότητα. Ἡ δέσμευση αὐτὴ ἔχει ὡς προϋπόθεση τὴν πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ ἀντοχή του. Ἡ δοκιμασία εἶναι ἐσώτερη ἀνίχνευση τῆς πραγματικῆς του ἐπιθυμίας: «Ἡ δοκιμασία γιὰ ἐμένα εἶχε μία ἰδιάζουσα μορφή, διότι ἐγὼ ἦρθα τριτοετῆς ἐδῶ καὶ ζήτησα νὰ γίνω μοναχὸς καὶ μοῦ λέει ὁ Γέροντας δὲν θὰ σὲ κάνω καλόγερο, ἂν δὲν ὀλοκληρώσεις τὴ σχολή. Ὅποτε ὅλο αὐτὸ ἦταν μία δοκιμασία, σκληρὴ δοκιμασία καὶ χωρὶς νὰ φοράω ράσα τελείωσα τὴ σχολή, μόλις ἔδωσα τὸ προτελευταῖο μάθημα ἦρθα κατευθεῖαν ἐδῶ, ἡ δοκιμασία ἦταν νὰ κόψω τὸ θέλημά μου καὶ νὰ ὑποταχθῶ. Ἦταν μία δοκιμασία στὴν ὁποία φανερώθηκε ἂν πραγματικὰ ἤθελα ἀπὸ βάθους ψυχῆς ἢ ὄχι νὰ γίνω μοναχός, διότι ζοῦσα σὲ ἓνα ἄνετο, κοσμικὸ περιβάλλον».
(55 ἐτῶν)

Χάρη Θεοῦ

Ἀπὸ τὶς ἀφηγήσεις προκύπτει ὅτι ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀναπόσπαστο στοιχεῖο τῆς ἐμπειρίας, τὴν ὁποία βιώνει ὁ ὑποψήφιος. Ἐνα μέλος θεωρεῖ ὅτι ἡ δοκιμασία βιώνεται πιὸ ἔντονα ἀλλὰ καὶ πιὸ εὔκολα, ὅταν ἡ προηγούμενη κοσμικὴ ζωὴ εἶναι ἐπίπονη καὶ γεμάτη ἐμπόδια. Ἡ προσωπικὴ ἀπορία ἐνὸς ἄλλου μέλους νὰ ἐξηγήσει πῶς ἀντιμετώπισε τὶς ἀρχικὲς δυσκολίες τὸν φέρει ἀντιμέτωπο με τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ: «...Ὁ Θεός, ὅταν ἔρχεσαι, δίνει ἀρκετὴ Χάρη γιὰ νὰ ξεκολλήσεις ἀπὸ κεῖ ποὺ ἦσουν στὸ παρελθόν. Εἶναι σὰν νὰ εἶσαι κολλημένος στὴ λάσπη καὶ νὰ σοῦ δίνουν ἓνα πάρα πολὺ δυνατὸ σκούνημα γιὰ νὰ μπορέσεις νὰ

φύγεις από κεῖ. Συχνά διερωτώμουν πῶς γίνεται αὐτό, πῶς τὸ ἀντέχω, πῶς τὸ κάνω καὶ ἡ ἀπάντηση ἦταν ὅτι ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι αὐτὴ ποὺ σὲ βοηθάει, ἰδιαίτερα στὴν ἀρχή. Ἡ Χάρη λειτουργεῖ καὶ βοηθάει». (45 ἐτῶν)

Ἡ ἀρχὴ συνοδεύεται μὲ ἐνθουσιασμὸ καὶ ὑπέρομετρο ζῆλο, αὐτὸ ὅμως σταδιακὰ φθίνει. Ἡ ἀρχικὴ δοκιμασία συμπληρώνεται ἀπὸ τὴ θεία Χάρη, ἡ ὁποία ἀναπληρώνει ὅ,τι ἀναγκαῖο. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, ἡ ὁποιαδήποτε ἀπώλεια ποὺ βιώνεται ἀπὸ τὸν δόκιμο εἶναι λιγότερο ἐπίπονη. Μὲ παραστατικὸ τρόπο τὸ μέλος περιγράφει: «Ναί, δίνει πολλὴ Χάρη ὁ Θεός· εἰδικὰ ὅταν κάνεις τὰ πρῶτα σου βήματα καὶ ὅταν ἔχεις περάσει πάρα πολὺ δύσκολη ζωὴ. Αὐτὰ ποὺ φαινόntonτουσαν βουρὰ ἔξω, ἐδῶ τὰ θεωρεῖς πεδιάδα. Δὲν σοῦ λείπουν τὰ ἀγαπημένα σου πρόσωπα, αἰσθάνεσαι φανερὰ ἐνεργὸς στὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, ὅπου εἶναι συμπαραστάτης σου. Μετά, ὅσο ὠριμάζεις, αἶρεται ἡ Χάρις, καὶ σὲ ἀφήνει νὰ ἀγωνιστεῖς μόνος σου». (53 ἐτῶν)

Εἶναι ἄκρως ἐνδιαφέρουσα ἡ παρομοίωση ἐνὸς ἄλλου μέλους σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν «πνευματικὴ καραμέλα», τὴν παρηγοριὰ ὡς λήψη «εἰκονικοῦ σκευάσματος», τὸ ὁποῖο τὸν στηρίζει κατὰ τὴ δοκιμασία. Τὸ μέλος περιγράφει τὴν ἐσώτερη εἰρήνη ποὺ βιώνει. Ἡ δοκιμασία εἶναι πρόγευση τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καθὼς οἱ θλίψεις καὶ οἱ πειρασμοὶ εἶναι παιδεῖα Κυρίου καὶ ἄσκηση πνεύματος. Τὸ μέλος περιγράφει: «...τὴν περίοδο ποὺ ἤμουνα δόκιμος, αἰσθανόμουν τέτοια χαρὰ, σὰν νὰ πετοῦσα στὸν οὐρανό· τέτοια, τόσο χαρὰ: Ὅπως λέει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης ὅτι ὁ Θεὸς δίνει μία πνευματικὴ καραμέλα στοὺς δόκιμους γιὰ νὰ γεύονται πῶς εἶναι ἡ πνευματικὴ ζωὴ καὶ νὰ χαίρονται, ἔτσι καὶ ἐγὼ ἔνοιωθα μία χαρὰ, πετοῦσα ἀπὸ μία ἐσωτερικὴ εἰρήνη». (43 ἐτῶν)

Ἡ δοκιμασία εἶναι συνυφασμένη μὲ ἀόριστες λύπες, οἱ ὁποῖες μπορεῖ νὰ συμβάλουν στὴν ἀποχώρηση. Ἡ ἐσωτερικὴ σύγκρουση τοῦ δοκίμου τὸν ὁδηγεῖ σὲ ἀναπάντητα ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα σχετίζονται μὲ τὴν παραμονὴ του στὸ κοινόβιο. Ἡ δοκιμαστικὴ περίοδος εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς προσπάθειας γιὰ ἀλλαγὴ, κάτι μὲ τὸ ὁποῖο τὸ μέλος ἀξιολογεῖ τὶς δυνατότητές του: «Ἡ κατάσταση ἀλλάζει, διότι κατὰ τὴ δοκιμασία περνᾷς πολὺ ἔντονες τὶς λύπες. Αὐτὲς δὲν πρέπει νὰ τὶς περάσεις χωρὶς τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, διότι θὰ σηκωθεῖς νὰ φύγεις, δὲν τὸ σηκώνεις, δὲν εἶναι οἱ λύπες ἐπὶ συγκεκριμένων πραγμάτων εἶναι μία θολούρα ἢ

μία μαυρίλα μέχρι πού σέ κάνει νά διερωτηθεῖς: τί κάθομαι καί κάνω ἐγὼ ἐδῶ; Για ποῖό λόγο βρίσκομαι ἐγὼ ἐδῶ πέρα; Βέβαια, ἐννοεῖται μόνος σου ἀρχίζεις πνευματικό ἀγῶνα». (45 ἐτῶν)

Ὁ δόκιμος βιώνει, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐσώτερη ἀντιπαράθεση «μένω» ἢ «φεύγω», ἔντονη ἐσωτερικὴ πληρότητα, πνευματικό δῶρο Θεοῦ. Αὐτὸ συνεχίζεται, ἐφόσον ὁ δόκιμος ἀρχίζει νὰ κατευνάζει τὰ πάθη καὶ τὸν ἐγωισμό, τὶς ἀπαρχές προσωπικῶν ἀδιεξόδων. Εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἡ ἀποψη τοῦ ἴδιου μέλους ὅτι δὲν ὑπάρχει κάτι πού νὰ δίδεται ἀπὸ τὸν Θεὸ «δωρεάν». Ἡ σχέση, στὴν ἀρχή, μὲ τὰ μέλη τῆς μοναστικῆς κοινότητος εἶναι ἐξίσου καθοριστικὴ. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ἡ δοκιμασία ὑφίσταται ὡς μία ἀδιάλειπτη διαδικασία, καθὼς ἡ δοκιμὴ εἶναι διαχρονικὴ: «Ἄν θές αὐτὴν τὴν πραγματικὴν χαρὰ πού ἐνίωσες νὰ τὴν ἔχεις δικιά σου, πρέπει νὰ κόψεις τὰ πάθη σου, νὰ διορθώσεις ἐκεῖνο, τὸ ἄλλο, τὸ παράλλο, τὶς ἀδυναμίες σου, τὸν ἐγωισμό, τὴν ὑπερηφάνεια, τὴν ἡδονή, τὴ φιλαυτία, τὴν κατάκριση. Σοῦ λέει: ἂν ἀγωνιστεῖς καὶ γίνεις ἔτσι, θὰ φτάσεις ἐκεῖ. Ἄν θέλεις ἀγωνίσου, ἂν δὲν θέλεις τσάμπα δὲν στοῦ δίνει ὁ Θεός. Γιατί ἔτσι δείχνεις τὴν προαίρεσή σου. Δὲν μπορεῖ ἀπὸ τὴ μία νὰ γίνεσαι βάρος στοὺς ἄλλους μὲ τὸν χαρακτήρα σου καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ ἔχεις πνευματικὲς χαρές». (43 ἐτῶν)

Ἀγώνας - Ἀλλαγὴ

Ἡ ἀλλαγὴ, τὴν ὁποία βιώνει ὁ δόκιμος κατὰ τὴ δοκιμασία, εἶναι ἔντονη, γεμάτη ἐσωτερικὲς δυσκολίες καὶ ἐξωτερικὰ ἐμπόδια. Ἔχει γίνεαι ἀρκετὸς λόγος ὅτι ἡ προηγούμενη κοσμικὴ ζωὴ ἐνὸς μέλους εἶναι καθοριστικὴ σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἔνταξή του. Αὐτὸ τονίζεται στὴν παρακάτω μαρτυρία: «Δὲν μπορῶ νὰ πῶ ὅτι ἡ ζωὴ τὴν ὁποία ἔκανα ἔξω ἦταν ἡ καλύτερη, ἐγὼ δὲν ἤμουν μαθημένος ἀπὸ ἀκολουθίες, δὲν εἶχα καμμία σχέση μὲ τὸ νὰ σηκώνομαι τὴ νύχτα. Ἐντάξει ἦταν ἡ δουλειὰ τέτοια, ἔτσι τὸ ξενύχτι τὸ εἶχα, ἀλλὰ δὲν ἤμουν συνηθισμένος νὰ πηγαίνω στὴν Ἐκκλησία, στὶς ἀγρυπνίες, νὰ κάθομαι τόσες ὥρες μέσα. Βέβαια ὑπάρχουν καὶ ἄλλα, τὰ ὁποία μὲ πειράζουν καὶ μὲ δυσκόλεψαν, γιατί ἐκεῖνο; γιατί τὸ ἄλλο; γιατί ἔτσι; γιατί ἄλλιῶς; Αὐτὰ εἶναι ἀναπόφευκτα». (59 ἐτῶν)

Ἡ ὀλοκληρωτικὴ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸ οἰκογενειακό-φιλικὸ περιβάλλον, ἡ ἀπώλεια ἰδιοκτησίας, ἡ κοινοκτημοσύνη, ἡ προσαρμογὴ στὸ «καινούργιο» καὶ οἱ ἀπαιτήσεις παλαιότερων μοναχῶν εἶναι ἐμπειρίες ποὺ δυσκολεύουν τὴν ἔνταξη: «Σίγουρα, πάντα, ὅλοι οἱ δόκιμοι δυσκολεύονται, διότι ἀλλάζεις ὀλόκληρη τὴ ζωὴ σου, ἀφήνεις πίσω σου τὰ πάντα, φίλους, γνωστούς, ὄλους, κτήματα, λεφτά, διότι ἐδῶ δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀπὸ αὐτὰ καὶ πρέπει ἐκ νέου νὰ προσαρμοσεῖς τὴ ζωὴ σου στὸ διαφορετικὸ. Ὅλα μὲ δυσκόλεψαν ἀλλά, ὅπως εἶπε καὶ ὁ Ἀπόστολος, «Οὐ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ Χάρις».

(45 ἐτῶν)

Ἄν καὶ ἡ ἀρχικὴ νοσταλγία γιὰ ἕναν φυσικὸ καὶ ἀσκητικὸ τρόπο ζωῆς ἀποτελεῖ γιὰ κάποιον τὸ κίνητρο νὰ δοκιμάσει τὸν μοναχισμό, ἡ ἀπουσία τῆς τεχνολογίας τὸν φέρει ἀντιμέτωπο μὲ τὴ διαπίστωση ὅτι τίποτε δὲν εἶναι δεδομένο: «Μοῦ ἄρεσε ἕνας διαφορετικὸς τρόπος ζωῆς, κάπως πιὸ ἀσκητικὸς, πιὸ κοντὰ στὴ φύση. Διότι τὸ ἠλεκτρικὸ ἀλλάζει τὴ φυσικὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Κάνει τὴ νύχτα μέρα. Τὰ μηχανήματα ἀλλάζουν τὴ ζωὴ».

(43 ἐτῶν)

Ἡ ἔναρξη ἐνὸς ἐσώτερου ἀγῶνα γιὰ αὐτοδιόρθωση καὶ ἀλλαγὴ, μὲ προσευχὴ καὶ πνευματικὴ στήριξη, εἶναι ἀναπόσπαστο στοιχεῖο στὴν ἀρχικὴ δοκιμασία. Ἀφετηρία τῆς δοκιμασίας αὐτῆς εἶναι ἡ ἀναγνώριση τοῦ «ἑαυτοῦ» σου ὡς κάτι τὸ «καινούργιο». Αὐτὸ βιώνει ἔντονα τὸ κάθε νέο μέλος. Ἡ αὐτογνωσία, ἀποτέλεσμα κοινῆς συμβίωσης καὶ ἀδιάλειπτης ἐξαγόρευσης λογισμῶν/πράξεων, προϋποθέτει μίαν λεπτομερῆ διαδικασίαν αὐτοελέγχου. Ἡ ἀρχικὴ ἀντίληψη τοῦ νέου μέλους γιὰ τὸν ἑαυτό του ἀλλάζει ἄρδην. Ὅφείλει νὰ ἀναγνωρίσει καὶ νὰ ἀποδεχτεῖ τὶς ἀρνητικὰς πλευρὰς του καὶ νὰ τὶς διαφοροποιήσῃ. Ἡ νέα αὐτὴ «γνωριμία» μὲ τὸν πραγματικὸν τοῦ ἑαυτοῦ δὲν παύει νὰ εἶναι ἀπαιτητικὴ καὶ ἰσόβια: «Τὸ πρῶτο πράγμα ποὺ βλέπεις εἶναι ὁ ἑαυτός σου. Ὅλοι ἔχουμε γιὰ τὸν ἑαυτό μας μίαν καλὴν ἰδέαν ὅτι εἴμαστε καλοὶ, σωστοί, ἀξιόλογοι, δὲν ἔχουμε ἐλαττώματα καὶ ἔχουμε χαρίσματα καὶ δυνατότητες καὶ στὸ μοναστήρι τὸ πρῶτο πράγμα ποὺ βλέπεις εἶναι ὁ ἑαυτός σου. Νὰ βλέπεις ὅτι εἶσαι θυμῶδης, νευρικός, ὅτι ἔχεις κακία ὅτι κατακρίνεις συχνά. Ἀρχίζεις νὰ βλέπεις τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον. Καὶ αὐτὸ εἶναι ὁ ἀγῶνας ποὺ θὰ κάνεις».

(43 ἐτῶν)

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προσωπικὴ ἀλλαγὴ, οἱ λογισμοὶ στὴν ἀρχὴ καὶ οἱ συνεχεῖς πειρασμοὶ ἀποτελοῦν σθεναρὸ ἐμπόδιο καὶ λόγο ἀποχώρησης. Ὅπως ἀναφέρει ἓνα μέλος, ἡ ἀνθρώπινη διάσταση εἶναι ἀναπόφευκτη, ἀφοῦ τὸ παρελθὸν ἐπιστρέφει μὲ ὀχληρὲς σκέψεις καὶ διαφοροτικούς τρόπους. Στὴν ἀρχὴ ἡ ἐμπειρία εἶναι δύσκολη: «...Οἱ λογισμοί, οἱ πειρασμοὶ ποὺ εἶχα ἀπὸ ἔξω καὶ πάντοτε ἦταν νὰ θυμᾶσαι τὸ τάδε, νὰ σοῦ ἔρχεται τὸ τάδε. Ὅλα αὐτά, τὰ ὁποῖα εἶχαν γίνεи, μὲ δυσκόλευαν στὴν ἀρχὴ νὰ τὰ ξεχάσω καί, ὅπως συνέβη καὶ μὲ τὶς εἰκόνες τὶς ὁποῖες μοῦ ἔφερεν ὁ πειρασμὸς καὶ ποὺ σκεφτόμουνα πολλὰ ἀπὸ τὸ παρελθόν, ἤμουν ἄνθρωπος, ἦταν πολὺ δύσκολο νὰ τὰ ξεχάσω, στὴν ἀρχὴ ἓνα δύο χρόνια ἦταν δύσκολα».

(59 ἐτῶν)

Ἡ ἔνταξη γίνεται σταδιακὰ καὶ θεωρεῖται ἀποτέλεσμα συμβίωσης καὶ τριβῆς. Τὸ παράδειγμα τῆς φυλακῆς, δεῖγμα ἑνὸς αὐστηρὰ ὀριοθετημένου πλαισίου, εἶναι καίριο, καθὼς τὸ πλαίσιο αὐτὸ ὑποχρεώνει τὸν νεοεισερχόμενο νὰ περιορίσει ἐνοχλητικὲς συμπεριφορές. Ὁ κοινὸς βίος εἶναι καθορισμένος καὶ ἀπαιτητικὸς στὴ μοναστικὴ κοινότητα. Τὸ μέλος τονίζει ὅτι ὁ ἀγὼνας γιὰ ἀλλαγὴ δὲν εἶναι ἀτομικὴ ἐμπειρία, ἀφοῦ γίνεται μὲ τὴ συνδρομὴ καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς κοινότητας: «Ὅταν μπαίνεις μέσα, ἔχεις δύσκολο χαρακτῆρα, μὲ τὴν τριβὴ ὅμως ποὺ γίνεται ἐδῶ μὲ τοὺς χαρακτῆρες, τὰ αἰχμηρὰ σημεῖα φεύγουνε καὶ γίνεσαι, θὲς δὲ θὲς, κάπως πιὸ λεῖος. Δηλαδή ἓνας στὴ φυλακὴ μπαίνει μέσα, φυλακόβιος, θέλοντας καὶ μὴ, μερικὲς ἀπὸ τὶς ἐξυπνάδες θὰ τὶς κόψει. Σὲ ἓνα χῶρο στὸν ὁποῖο ζοῦνε πολλοὶ ἄνθρωποι μαζί μερικὰ πράγματα δὲν θὰ περάσουν. Θὰ σοῦ ἀφήσουν χῶρο νὰ μὴ σὲ πνίξουν ἀλλὰ θὰ κάνουνε καὶ τὸν προσωπικό σου ἀγῶνα. Κάποια πράγματα θὰ πρέπει νὰ τὰ διορθώσεις, θὰ σοῦ τὰ ποῦνε οἱ ἄλλοι, θὰ σὲ βοηθήσουν, θὰ σοῦ ποῦν πρόσεξε, τί κάνεις; αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό».

(43 ἐτῶν)

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προσωπικὴ δέσμευση γιὰ ἀλλαγὴ, οἱ ἐμπειρίες εἶναι ἐξίσου σημαντικὲς. Ἡ ἀλλαγὴ σχετίζεται μὲ τὸ προσωπικὸ παρελθὸν τοῦ μέλους, τὴν ἐγκατάλειψη τοῦ κοσμικοῦ φρονήματος, τὶς συνακόλουθες δυσκολίες τῆς ἀσκητικῆς βιοτῆς, τὴν ἀνιδιοτέλεια καὶ τὴν πατρικὴ σχέση μὲ τὰ παλαιότερα μέλη.

Ἡ ἔνταξη ἐμπεριέχει τὴ δημιουργία νέων σχέσεων, συχνὰ μὲ ἄγνωστα πρόσωπα. Ἀναλυτικὰ, ἓνα μέλος περιγράφει ὅτι ἡ σχέση μὲ τὸν Πνευματικό του δὲν ὑπῆρξε ἱκανοποιητικὴ καὶ ἀναγκαζόταν νὰ

«ξεκινήσει από τὸ μηδέν». Ἡ σύγκριση μὲ τὸν κοσμικὸ βίο γιὰ ἓνα ἄλλο μέλος ἦταν συχνή, ἰδιαίτερα στὴν ἀρχή. Τὸ μέλος αὐτὸ ἀξιολογεῖ τὸν βαθμὸ τῆς ἐλευθερίας καὶ δίδει ἔμφραση στὶς ὑποχρεώσεις: «Θέλω νὰ κάνω αὐτό, νὰ εἶμαι αὐτόνομος. Εἶναι κάτι τὸ ὁποῖο στὸ κοινόβιο δὲν ὑπάρχει καὶ μπαίνεις σὲ ἓνα τέτοιο πρόγραμμα, τὸ ὁποῖο στὴν οὐσία, μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ, καταλαβαίνεις ὅτι εἶσαι πολὺ πιὸ ἐλεύθερος ἀπὸ τὸ λαϊκὸ πὺ ἔχεις χρήματα, ὑποχρεώσεις, κάνεις ὅ,τι θέλεις· ἀπὸ τὴν ἄλλη ὅμως ὑπάρχουν ὑποχρεώσεις τὶς ὁποῖες δὲν μπορεῖς νὰ τὶς ἀποφύγεις».

(38 ἐτῶν)

Τὸ ἴδιο μέλος δίδει μία ἄλλη ἐρμηνεία σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὶς σχέσεις στὸ κοινόβιο μὲ αὐτὲς τῆς κοσμικῆς ζωῆς. Οἱ σχέσεις στὸ κοινοβιακὸ μοναχικὸ πλαίσιο εἶναι διαφορετικὲς, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ἰδιοτέλεια. Αὐτὸ θυμίζει οἰκογένεια: «...Ἐδῶ στὴν κλειστὴ αὐτὴ κοινωνία ὅλοι ἔχουν ἀνάγκη ὅλους καὶ τὸ πιὸ σημαντικὸ κανένας δὲν μπορεῖ μόνος του, ... ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς δόκιμος σὲ μαθαίνει τὸ περιβάλλον, ἢ ὅλη πνευματικὴ ζωὴ σὲ μαθαίνει νὰ ὑπάρχει μία ἐλεύθερη σχέση, μία εὐθύτητα. Δὲν χρειάζεται νὰ κρυφτῶ ἐγὼ σὲ κάποιον ἄλλον καὶ ὅλο αὐτὸ εἶναι καλὸ, διότι ὁ ἓνας ξέρει τὸν ἄλλον τόσο καθαρὰ ὅσο ξέρουμε τοὺς γονεῖς μας ἄς ποῦμε πὺ ζοῦμε στὸ σπίτι μας. Αὐτὸ εἶναι πολὺ καλὸ, εἶναι μία πολὺ καλὴ εἰκόνα οἰκογενειακῆς ζωῆς».

(38 ἐτῶν)

Ἐνα μέλος διατυπώνει τὴν ἀποψη ὅτι ἡ δυσκολία στὴ δοκιμασία εἶναι νὰ ἀποδεσμευτεῖς ἀπὸ ὅ,τι σὲ συνδέει μὲ τὸν πρότερο βίο σου καὶ νὰ ἀφιερωθεῖς ὀλοκληρωτικὰ σὲ μία καινούργια ζωὴ. Αὐτὸ ἀπαιτεῖ χρόνον, ἐγρήγορηση, διάκριση γιὰ ἐσώτερη δέσμευση καὶ προσωπικὴ ἀλλαγὴ. Τὸ μέλος παραλληλίζει τὴν δυσκολία τοῦ αὐτὴ μὲ τὴν προσπάθεια τοῦ ἐξαρτημένου χρήστη νὰ ἀποκοπῆ ἀπὸ τὴν πιάτσα, καθὼς ἡ ὁποιαδήποτε χωροταξικὴ ἀπομάκρυνση, ἂν δὲν συνάδει μὲ τὴν πραγματικὴ ἀποχή, παραμένει ἀτελέσφορη. Αὐτολεξεῖ ἀναφέρει: «Αὐτὸ πὺ καταλαβαίνεις στὴν ἀρχὴ καὶ ἀργότερα πιὸ ἔντονα εἶναι ὅτι ὅσο κουβαλᾷς τὸν κόσμον ἐδῶ μέσα εἶναι ἐμπόδιο. Τὸ δύσκολο εἶναι νὰ πεθάνει ὁ κόσμος γιὰ ἐσένα. Τόσα χρόνια δὲν μπορεῖς νὰ τὰ σβῆσεις μονοκοντυλιὰ χρὰπ καὶ αὐτὸ προσπαθεῖς νὰ κάνεις καὶ προσευχὴ καὶ ἀγῶνα, πέρα ἀπὸ τὴν ἐξομολόγηση, θὰ τὰ πεῖς, ἀλλὰ σίγουρα δὲν σταματάει ὁ πόλεμος. Τὸ ἴδιο συμβαίνει γιὰ τὸν χρήστη ἐὰν ἀφήσει τὴν πιάτσα, ἀλλάξει στέκι γιὰ τοὺς διακινητὲς καὶ γιὰ τὶς ἄκρες, ἔληξε,

πέθανε, καθάρισε, ἔφυγε, πῆγε ἄλλοῦ. Τὸ θέμα εἶναι νὰ πεθάνει ἢ πρέζα γι' αὐτὸν καὶ ἂν πάει στὸ σπίτι του καὶ ψάχνεται νὰ βρεῖ πρέζα, γι' αὐτὸν δὲν ἔχει τελειώσει.» (53 ἐτῶν)

Ἀλληλοδοκιμασία

Ἡ ἀλληλοδοκιμασία μέλους καὶ μοναστικῆς κοινότητος, ἐν προκειμένῳ, εἶναι καθοριστικὴ. Ἡ προσωπικὴ ἐπιθυμία δὲν ἀρκεῖ νὰ πραγματοποιήσει τὴν ἔνταξή του, διότι ἡ «ἀδελφότητα» εἶναι ὁ ἀπαιτητικὸς κριτὴς τῆς προσπάθειας αὐτῆς. Ἀναμφίβολα, στὴν ἀρχὴ ἡ ἀδελφότητα εἶναι αὐστηρὴ καθὼς ἡ περίοδος τῆς μαθητείας στὸν πνευματικὸ βίον εἶναι καθοριστικὴ. Ὁ δόκιμος ἀσκεῖται στὴν κατάκτηση ἐνὸς νέου πνευματικοῦ τρόπου ζωῆς ὑπὸ συνεχῆ δοκιμασία καὶ αὐστηρὸ ἔλεγχο. Ἐνα μέλος περιγράφει ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο νὰ δοκιμάσει τὸν ἑαυτό του ἀπερίσπαστα, χωρὶς νὰ ἐμπλέκει ἢ νὰ διαβάλλεται ἀπὸ τὴ γνώμη τῶν ἄλλων: «...ἀλλά νὰ δεῖ καὶ στὸ στάδιο τῆς δοκιμῆς σου στὸ μοναστήρι τί κάνεις ἐσὺ γιὰ νὰ μπεῖς στὴν ἀδελφότητα. Μπορεῖ ἐσὺ νὰ νομίζεις, νὰ κρίνεις ὅ,τι μπορεῖς καὶ κάνεις καὶ ἡ ἀδελφότητα νὰ πεῖ ὅτι δὲν κάνεις. Μπορεῖς νὰ συνεχίσεις ἄλλοῦ τὴ δοκιμασία. Βασικὰ δοκιμάζεις ἐσὺ τὸν ἑαυτό σου νὰ δεῖς, δὲν σὲ ἐνδιαφέρουν οἱ ἄλλοι τί γνώμη θὰ σχηματίσουν γιὰ ἐσένα. Ἐσὺ βλέπεις, ἀντέχεις;» (43 ἐτῶν)

Παρουσίαση δεδομένων – Ἡ θεραπευτικὴ κοινότητα

Ἡ ἔνταξη σὲ θεραπευτικὴ κοινότητα εἶναι μία ἀπαιτητικὴ ἐμπειρία ἀλλαγῆς, ἀφοῦ τὰ μέλη ὀφείλουν νὰ ἀλλάξουν τὶς συνήθειες ποὺ υἱοθετοῦσαν στὴν «πιάτσα» καὶ τὴν «παρανομία». Ἀρκετὰ μέλη ὁμιλοῦν γιὰ προηγούμενες δυσάρεστες ἐμπειρίες, οἱ ὁποῖες δυσχεραίνουν τὴν ἔνταξή τους στὴν κοινότητα. Τὰ μέλη περιγράφουν τὴν ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης μεταξύ τους, ἐπισημαίνουν τὴ δυσκολία στὴν τήρηση ὁρίων, τὴν ἀποδοχὴ ἐνός «καθαροῦ τρόπου ζωῆς», τὶς ἀντιδράσεις καὶ ἀδυναμίες κατὰ τὴ συμβίωση καὶ τέλος τὴν προσαρμογὴ ἐνός διαφορετικοῦ κοινοτικοῦ κλίματος σχέσεων καὶ ἀντιπαραθέσεων.

Ὡς συνέχεια θεσμοθετημένων πρακτικῶν, ἀπὸ τὶς πρῶτες θεραπευτικῆς κοινότητες τοῦ Synanon καὶ τοῦ Daytop, κάθε νέο μέλος μὲ τὴν ἔνταξή του εἶναι ὑπὸ τὴν αὐστηρὴ ἐπιτήρηση ἑνὸς παλαιότερου γιὰ λόγους καθοδήγησης, ἐνημέρωσης, ἀσφάλειας καὶ ἐλέγχου. Ὁ ὅρος «ἀνειδίκευτα μέλη» στὴν ὑπὸ μελέτη κοινότητα ἀποτυπώνει καὶ λεκτικὰ τὴν ἀντίληψη τῆς κοινότητας γιὰ τὸ νέο. Ἡ συνεχῆ παρακολούθηση δημιουργεῖ σχέση ἀλληλοβοήθειας, μετάδοση ἐμπειρικῆς γνώσης καὶ προσωπικοῦ βιώματος. Ἐνα παλαιὸ μέλος εἶναι ὑπεύθυνο γιὰ ἕνα νεοεισερχόμενο –θυμίζει κάπως τὸν ρόλο τοῦ πνευματικοῦ τῆς μοναστικῆς κοινότητας, μόνο ποὺ ὁ πνευματικὸς μεριμνᾷ γιὰ ἄλλου εἶδους «πτώσεις»– εἶναι πάντοτε δίπλα του γιὰ τουλάχιστον 15 ἡμέρες: «δυσκολεύτηκα πολὺ στὴν ἀρχὴ γιὰ 15 μέρες, εἶχα πάντοτε κάποιον ἀπὸ τὴ μεγαλύτερη παρέα, εἶτε, ἂν ἤθελα νὰ πάω στὸ μπάνιο, νὰ κάνουμε διάλειμμα μαζί, εἶτε ὅπουδῆποτε ἤθελα νὰ πάω, μὲ καθοδηγοῦσε γιὰ νὰ ξεκινήσω κι ἐγὼ νὰ μπῶ στὸν ρυθμὸ τῆς κοινότητας ... Ἔχεις πάντοτε μαζί σου ἕναν νὰ σὲ προσέχει, μὴν πέσεις κάτω, λόγω στερητικῶν, νὰ μὴ γίνεи κάποιον ἀτύχημα, μετὰ σιγά-σιγὰ τὸ εἶδα διαφορετικὰ· μετὰ ἀπὸ δύο, δύομισι μῆνες ἄλλαξε».

(31 ἐτῶν)

Ἐμπόδια

Ἀρκετὰ μέλη ἐξιστοροῦν δυσκολίες τὶς ὁποῖες βίωσαν μὲ τὴν ἔνταξή τους. Ἡ δυσχέρεια εἶναι τὸ καινούργιο καὶ τὸ ἄγνωστο, καθὼς ὑπάρχει ἡ πρώτη εἰκόνα, τὴν ὁποία σχηματίζουν τὰ μέλη, δημιουργεῖ ἕνα προβλέψιμο αἶσθημα περιέργειας γιὰ τὸν χῶρο τῆς κοινότητας, τὴ συμπεριφορὰ τῶν μελῶν, τὰ ἐξουθενωτικὰ καὶ ἀναρίθμητα ὅρια καὶ τὸν συνεχῆ ἀνταγωνισμὸ μὲ τὸν χρόνον. Ἐνα μέλος περιγράφει: «... ξεκίνησα δύσκολα, μοῦ φαίνονταν ὅλα περίεργα, ἔβλεπα τὰ παιδιὰ νὰ πηγαίνουν πάνω-κάτω, ἔλεγα σιγὰ νὰ μὴ μπορῶ ἐγὼ νὰ τρέχω ἔτσι, ὅλα παράξενα, τὰ ὅρια γιὰ τὰ πάντα, ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο μιλάνε, ἡ συμπεριφορὰ, γιὰ ὅλα ὑπάρχουν ὅρια, ἀπὸ τὸ πιὸ μικρὸ μέχρι τὸ πιὸ μεγάλο καὶ νὰ ἤθελα νὰ τὰ καταλάβω, δὲν μπορούσα στὴν ἀρχή, ἀλλάζου ὅλα. Μαθαίνεις ἕναν καινούργιο κυριολεκτικὰ τρόπο ζωῆς».

(31 ἐτῶν)

Ἡ πίεση ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα μέλη ἔχει στόχο τὴν ἀλλαγὴ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ νέου μέλους. Ἡ ὁποιαδήποτε συμπεριφορά, ποὺ παραπέμπει στὴ χρήση καὶ τὴν «πιάτσα», στιγματίζεται καὶ ἀπαγορεύονται ἀπολύτως λέξεις, φράσεις, ἕως καὶ καθημερινὲς προσωπικὲς στιγμές. Ἡ διαρκὴς ἀναγνώριση ἀναφορικὰ μὲ τὶς διαφορὲς τῆς κοινότητος, τοῦ «μέσα» καὶ τοῦ «ἔξω», εἶναι στοιχεῖο ἀλλαγῆς καὶ ἀποτελέσμα πίεσης: «...ὑπάρχουν πράγματα τὰ ὁποῖα εἶναι μέχρι ἓνα σημεῖο· δὲν μπορεῖς νὰ κάθῃσαι ὅπως καθόσουν ἔξω, δὲν μπορεῖς νὰ μιλάς, νὰ καπνίσῃσαι τσιγάρο ὅπως ἐσὺ θέλεις ἢ κάπνιζες ἔξω, δηλαδὴ σὲ πιέζουν πολὺ, πιέζεσαι· ἐγὼ πῆστηκα. Δηλαδὴ ἀπὸ ὅ,τι ξέρω καὶ ἀπὸ τὰ μέλη τῆς κοινότητος εἶναι πάρα πολὺ πιεστικά». (48 ἐτῶν)

Στὴν ἀρχὴ περιγράφεται ἡ δυσκολία τῶν μελῶν νὰ ἀναγνωρίσουν τὸν «πραγματικὸ» ἑαυτὸ τους, κάτι γιὰ τὸ ὁποῖο ἔγινε λόγος καὶ στὴ μοναστικὴ κοινότητα, καθὼς ἡ αὐτο-εικόνα ποὺ φέρουν ἀπὸ τὴν πιάτσα εἶναι μονόπλευρη ἕως ἀνύπαρκτη. Ἐνα μέλος περιγράφει ὅτι «στὴν ἀρχὴ δυσκολεύτηκα νὰ ἀποδεχτῶ τὸν ἑαυτὸ μου σὲ διαφορικὲς φάσεις τῆς θεραπείας», ἐνῶ κάποιον ἄλλο διαπιστώνει ὅτι συχνὰ μετατόπιζε τὴν εὐθύνη του σὲ ἄλλα μέλη, χωρὶς ὅμως νὰ ἀναγνωρίζει τὴ δική του συμμετοχὴ: «...νόμιζα ὅτι μοῦ φταίγανε οἱ ἄλλοι, εἶχα μπεῖ σὲ αὐτὸ τὸ τριπάκι, νόμιζα ὅτι ὁ ἄλλος φταίει, ἔχει θέματα αὐτὸς καὶ ξεσπάει σὲ μένανε, ἦταν αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔκανα ἐγὼ, τὰ ὁποῖα μοῦ τὰ ἐπισήμαιναν γιὰ νὰ τὰ καταλάβω». (31 ἐτῶν)

Μὲ τὸ ἴδιο σκεπτικὸ, ἓνα ἄλλο μέλος διατυπώνει λεπτομερικὰ ὅτι ἡ ἀναγνώριση τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῆς «πραγματικότητος», μέσα ἀπὸ τὸ καθρέπτισμα τῶν θεραπευτικῶν διαδικασιῶν, τὸν φέρνουν ἀντιμέτωπο μὲ ἀρκετὲς δυσκολίες. Τὸ συγκεκριμένον μέλος, ἀπὸ τὴ σύγκρουση μὲ τὸν ἑαυτὸ του καὶ τὸν φόβο νὰ ζήσει τὴ ζωὴ τῆς πιάτσας, ὀδηγεῖται σὲ μία ἔντονη ἐσωτερικὴ σύγκρουση. Ἀναφέρει σχετικὰ: «Μὲ δυσκόλεψαν πράγματα, τὰ ὁποῖα μοῦ καθρεφτίζονταν ἀπὸ τὶς θεραπευτικὲς ομάδες. Αὐτὸ δὲν ἀλλάζει, μοῦ ἄφηναν ἐρωτηματικὰ καὶ ὅτι ἡ ἀλήθεια εἶναι αὐτὴ, εἴτε τὸ κλίμα ἀπὸ τὸ οἰκογενειακὸ μου περιβάλλον, εἴτε καταστάσεις στὶς ὁποῖες λειτουργοῦσα ἔξω, συμπεριφορὲς πιάτσας, μὲ δυσκόλευε τὸ πῶς θὰ τὸ ἀλλάξω γιὰ νὰ ἀκολουθήσω τὴ φιλοσοφία τῆς κοινότητος, νὰ κάνω πράγματα διαφορετικά». (29 ἐτῶν)

Ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν οἰκογένεια καὶ τοὺς σημαντικοὺς ἄλλους, ἡ συμβίωση σὲ κοινοτικό πλαίσιο, ἡ ἀπαιτητικὴ ἐργασία καὶ ὁ λεκτικὸς περιορισμὸς εἶναι οἱ ἀρχικὲς δυσκολίες ποὺ περιγράφονται. Ἡ χρῆση συγκεκριμένων λέξεων καὶ φράσεων, εἴτε ὡς ἔνδειξη σεβασμοῦ εἴτε ὡς ἀπεμπόληση τῆς προηγούμενης ζωῆς, εἶναι σημαντικὴ ἀλλαγὴ ἀλλὰ καὶ πρόκληση. Καὶ στὴ μοναστικὴ κοινότητα ὑπάρχει, ἂν ὄχι λεκτικὸς περιορισμὸς, πάντως μία σχεδὸν ἐπιβεβλημένη χρῆση συγκεκριμένων λέξεων ὅπως π.χ. ἀκηδία, νυσταγμὸς, βιοτή. Ἡ υἱοθέτηση νέας ζωῆς συνάδει μὲ ἓναν συγκεκριμένο λόγο. Ἐνα μέλος τονίζει: «Εἶναι δύσκολα κατ' ἀρχὴν δὲν ξέρεις πῶς νὰ μιλήσεις, ὅταν ἔρθεις, ὑπάρχει αὐτὸ τὸ ὄριο ὅτι δὲν μπορεῖς νὰ πεῖς ὅποιαδήποτε λέξη ἤξερες ἢ τὴ χρησιμοποιοῦσες ὅταν ἦσουν ἔξω στὴν πιάτσα». (48 ἐτῶν)

Ὁ φόβος, γιὰ κάποιον ἄλλο μέλος, εἶναι ἔντονος στὴν ἀρχή, καθὼς περιορίζει τὴ σχέση του μὲ τοὺς ἄλλους ἐξ αἰτίας τῆς πίεσης ποὺ βιώνει. Τὸ περιβάλλον εἶναι ἀπαιτητικό: «κρατιόμουν νὰ μὴ μιλήσω, νὰ μὴ μοῦ πεῖ κανένας τίποτε, φοβόμουν νὰ ἐκφραστῶ αὐτὸ ποὺ θὰ μοῦ ποῦνε, φόβος». Ἡ μακροχρόνια ἐμπειρία ἀπὸ προηγούμενους ἐγκλεισμοὺς εἶναι σθεναρὸ ἐμπόδιο ἔνταξης στὴν κοινότητα. Ἐνα μέλος περιγράφει ἀρκετὲς ἰδρυματικὲς συμπεριφορὲς σχετικὲς μὲ τὴν καχυποψία, τὸν φόβο καὶ τὴ βία, οἱ ὁποῖες καταλήγουν νὰ εἶναι γι' αὐτὸν ἡ «δεύτερη φύση». Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι στὴ θεραπευτικὴ κοινότητα τὸ μέλος ἐκτίθεται. Ἡ περιγραφή αὐτὴ εἶναι ἰδιαίτερη, ἀφοῦ ἡ ἐμπιστοσύνη θεωρεῖται ὡς ὁ πλέον οὐσιαστικὸς παράγοντας γιὰ θεραπεία: «Εἶχα τὸ σύνδρομο τῆς φυλακῆς· περπατοῦσα ὅπως στὴ φυλακὴ καὶ δὲν μοῦ ἔχει φύγει καὶ ὅταν ἀκούγεται κάτι τὰ μάτια μου εἶναι συνέχεια στὸ τσεκάρισμα. Συγκρίνω τὰ πάντα μὲ τὴ φυλακὴ, δὲν μπορῶ νὰ τὸ ἀποβάλλω εὐκόλα, εἶναι ἡ λογικὴ τοῖχο-τοῖχο, ἄμυνα. Μοῦ τὸ ἔχουν ἐπισημάνει, κάτι τὸ ὁποῖο ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ τὸ δῶ. Καταλαβαίνω κινήσεις, ἀλλὰ τίς πιὸ ἔντονες ὄχι. Θὰ καταλάβω μία-δύο. Ἐγὼ βέβαια μπορεῖ νὰ κάνω 150, εἶναι συνηθισμένο, κομμάτια τοῦ ἑαυτοῦ σου δύσκολα τὰ ἀναγνωρίζεις, στὸν ἄλλο τὰ βλέπεις εὐκόλα,... στὴν κοινότητα εἶσαι ἐκτεθειμένος καὶ ἐκτίθεσαι. Καθόμουν πάντα γωνία πίσω, τοῖχο, νὰ ξέρω, νὰ βλέπω τί γίνεται, νὰ φύγω τελευταῖος στὴν οὐρά». (40 ἐτῶν)

Ένα μέλος αναφέρει ότι οι δυσκολίες είναι αρκετές, γιατί πάντοτε προβάλλουν μπροστά του συμπεριφορές τής «πιάτσας», κάτι που αδυνατεί να αποβάλει. Αυτό αποτελεί εμπόδιο στην προσαρμογή του. Σε αναφορά μέλους τής μοναστικής κοινότητας διατυπώνεται ή ίδια δυσκολία, καθώς ή αποδοχή τής κοινοτικής ζωής προϋποθέτει τήν απόρριψη τής προηγούμενης. Τα μέλη και στίς δύο κοινότητες δηλώνουν έμμέσως τήν απόκλιση που υπάρχει και που βιώνουν μεταξύ του προηγούμενου βίου και αυτού στην κοινότητα: «Έφερνα αρκετά πράγματα από τήν πιάτσα έδω και αυτό με δυσκολεύει και με δυσκόλευε αφάνταστα, να κάνω αντιπαράθεση κατά τή διάρκεια τής ημέρας, να μην κουτσομπολεύω, είχα φέρει πάρα πολλά, αυτά με πηγαίνανε πίσω».

(34 ετών)

Έμπιστοσύνη

Ανυπέβλητο εμπόδιο είναι ή απουσία έμπιστοσύνης και ή μη αποδοχή βοήθειας από παλαιότερα μέλη. Η προηγούμενη έμπειρία σε κατάσταση κράτησης είναι καταλυτική. Αντίθετα, στη θεραπευτική κοινότητα ή αντιμετώπιση δυσκολιών είναι πρόκληση, προσωπική ευθύνη και μέριμνα. Στην πιάτσα και τή φυλακή συχνά έλλοχεύει ή παραβίαση άτυπης συμφωνίας σχετικά με ό,τι θεωρείται έκνομο: τό «κρέμασμα» - ή ό «τρόπος» στη θεραπευτική κοινότητα. Έάν ένα μέλος άθετεί μία άτυπη συμφωνία και άπαξιώνει τή βοήθεια τήν όποία είχε δεχθεί και όφείλει να ανταποδώσει, αλλάζει ή ισορροπία τής σχέσης. Στη φυλακή ή αντιδικία είναι αυτόνομη. Αυτό κρίνεται μη ένδεδειγμένο στη θεραπευτική κοινότητα. Παρ' ότι στο θεραπευτικό πλαίσιο υπάρχει έμπιστοσύνη προς ένα μέλος, δέν συμβαίνει όμως τό ίδιο και για όλα τα μέλη: «...Αλλά όταν είχα έγώ πρόβλημα θά τό έλυνα μόνος μου, δύσκολα θά ζητούσα βοήθεια· μόνο όταν δέν με έπαιρνε και ξέρεις γιατί δέν ζητούσα, είναι από τή φυλακή, με έχουνε κρεμάσει και είναι δύσκολο να έμπιστευτώ, παρ' ότι έχω έμπιστευτεί τό πλαίσιο έδω, δέν μπορώ εύκολα να έμπιστευτώ ανθρώπους, διότι αύριο μεθαύριο να μου βγάλεις "τρόπο" να άθετήσεις κάτι τό όποιο είχαμε συμφωνήσει, να ξεχάσεις τή βοήθεια. Αυτό τό παίρνω σαν κρέμασμα».

(40 ετών)

Ἡ ἀπουσία ἐμπιστοσύνης σχετίζεται μὲ τὴ συμμετοχὴ ἑνὸς ἄλλου μέλους στὶς θεραπευτικὲς διαδικασίες, καθὼς, ὅπως περιγράφει, ἡ ἀνάγκη νὰ ἐκτεθεῖ, ἂν καὶ δύσκολη, εἶναι βοηθητικὴ καὶ ἀπαιτεῖ χρόνον. Τὸ μέλος θεωρεῖ ὅτι αὐτὸ ποὺ βίωσε ἔντονα στὴν ἀρχὴ τῆς προσπάθειάς του εἶναι τὸ ὅτι: «... Στὴν ἀρχὴ μπορῶ νὰ πῶ ὅτι δὲν τὸ ἐμπιστευόμουν νὰ πῶ πράγματα τὰ ὁποῖα ἀφοροῦσαν ἐμένα μπροστὰ σὲ 20 ἄτομα χωρὶς ἐγὼ νὰ τοὺς ξέρω, ἀλλὰ ἐντάξει, μπορῶ νὰ πῶ ὅτι εἶναι πολὺ βοηθητικὸ ὅλο αὐτό. Στὴν ἀρχὴ δὲν τὸ ἔβλεπα ἔτσι, τὸ ἔβλεπα διαφορετικὰ». (32 ἐτῶν)

Ἡ ἐμπιστοσύνη εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν ἱεραρχία καὶ τὴν ἀσφάλεια τῶν νέων μελῶν. Ἐνα μέλος διατυπώνει τὴν ἀποψη ὅτι πίεση ὑπῆρξε ἀρκετὴ μὲ συχνὲς ὑποδείξεις ἀπὸ παλαιότερα μέλη ἀναφορικὰ μὲ τὴ συμπεριφορὰ του. Αὐτὸ δημιουργεῖ αἴσθημα ἀδυναμίας γιὰ νὰ «προχωρήσει» στὴ θεραπευτικὴ του πορεία. Τὸ ζήτημα τῆς ἱεραρχίας καὶ ἡ ἀδυναμία τῶν ἄλλων μελῶν νὰ λειτουργοῦν συλλογικὰ εἶναι λόγοι ποὺ δημιουργοῦν μία σχετικὴ καχυποψία. Τὸ μέλος ἐξηγεῖ: «...τὸ στὺλ ὅτι μπορῶ μόνος μου, ξέρω τί θὰ κάνω, δὲν μὲ νοιάζει, εἶχα μάθει ὅτι ναι μὲν μποροῦμε σὰν ὁμάδα ἀλλὰ ὅ,τι μπορεῖς νὰ τὸ κάνεις ἀπὸ μόνος σου κάν' το. Ἐντάξει, εἶχα θέμα στὴν ἀρχή, ἱεραρχία, ἱεραρχία, ἀλλὰ κάποιον ἄνθρωπον δὲν μοῦ κάνανε καὶ μέχρι νὰ ἀρχίσεις νὰ ἐμπιστεύεσαι κιόλας εἶναι δύσκολο, ὄχι μόνο γιὰ μένα, ἀλλὰ γενικώτερα γιὰ τοὺς ἄλλους, ἐντάξει, μὲ κοίταζαν καχύποπτα...». (31 ἐτῶν)

Ἐνα ἄλλο μέλος, ἂν καὶ δυσκολεύτηκε μὲ τὶς λειτουργικὲς ἀπαιτήσεις τῆς κοινοτικῆς ζωῆς, ὡστόσο δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό του γιὰ ἀλλαγὴ, τὴν ὁποία ὅμως ἐπιθυμεῖ καὶ κρίνει ἀναγκαία. Ἡ δυσπιστία, «ἀνυπέβλητο» θεραπευτικὸ ἐμπόδιο, καταλήγει σὲ ἀδυναμία δημιουργίας σχέσης. Ἡ ἀπομόνωση καὶ στὴ μοναστικὴ κοινότητα δὲν εἶναι ὁ ἐνδεδειγμένος τρόπος συμβίωσης, ἀλλὰ ἡ ἀπαρχὴ μιᾶς σχετικῆς ἀκηδίας. Στὴ θεραπευτικὴ κοινότητα, ἢ μὴ κοινωνία μὲ ἄλλους εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τῆς ὑποτροπῆς: «Ἦρθα νὰ μῶ στὴν κοινότητα μὲ αὐτὸν τὸν σκοπὸ, εἶδα, ἀλλὰ εἶχα καὶ στὸ πίσω μέρος τοῦ μυαλοῦ μου ὅτι δὲν μπορεῖ εὐκολὰ νὰ ἀλλάξει ἕνας ἄνθρωπος. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως βλέπω ὅτι ἐντάξει παίρνω ἐφόδια γιὰ νὰ κάνω κάτι, νὰ νοιαστῶ γιὰ κάποιον, νὰ ἀκούσω καὶ νὰ ἐμπιστευτῶ ὅτι θὰ μοῦ πεῖ αὐτό, αὐτὸ εἶναι κάτι τὸ ὁποῖο δὲν μποροῦσα νὰ τὸ κάνω καθόλου στὴν ἀρχή, διότι, ὅταν μου

ἔλεγε κάποιος ἔλεγα· τί μου λέει τώρα αὐτός; Δὲν τὸν ἔβλεπα, δὲν τὸν ἄκουγα κἄν, δὲν ἔδινα κἄν σημασία». (31 ἐτῶν)

Ὅρια-Κανόνες

Ὁ κοινοτικὸς τρόπος ζωῆς ποὺ ἐφαρμόζεται στὶς θεραπευτικὲς κοινότητες ἔχει ὡς στόχο τὴν ἀλλαγὴ σὲ πολλοὺς τομεῖς: στὴ μέριμνα τοῦ κάθε μέλους γιὰ τὸν ἑαυτό του, τὸν χῶρο του, τὴν ἀτομικὴ καθαριότητα καὶ ὑγιεινὴ, στοιχεῖα ἄγνωστα γιὰ ἄρκετὰ μέλη. Καὶ ἡ τήρηση ὁρίων ἀποτελεῖ ἀπαραίτητο στοιχεῖο λειτουργίας, ἀποτελεῖ ὅμως ἄρκετὰ συχνὰ ἀνυπέρβλητο ἐμπόδιο γιὰ πολλοὺς. Τὸ καθημερινὸ πρόγραμμα, οἱ θεραπευτικὲς διαδικασίες, ἡ ἔκθεση γιὰ προσωπικὰ ζητήματα, οἱ προκαθορισμένοι χρόνοι, ἡ καθαριότητα, ἡ ἐργασία καὶ οἱ ὁμαδικὲς ἀπασχολήσεις καὶ ἐργασίες εἶναι στοιχεῖα ἄγνωστα στὴν προηγούμενη ζωὴ τοῦ χρήστη. Ἐνα μέλος, μιλώντας γιὰ τὴ συλλογικὴ αὐτὴ ἀλλαγὴ, σημειώνει: «Εἶναι ἐντάξει! Εἶναι δύσκολα νὰ σηκώνεσαι ἀπὸ κεῖ ποὺ ἦσουν στὸ πτόμα, νὰ ἔρθεις νὰ κάνεις τὴ στροφή. Ἐμένα αὐτὸ τὸ ὁποῖο μὲ δυσκόλεψε ἦτανε τὰ ὅρια, νὰ καπνίζουμε ὅλοι τὴν ἴδια ὥρα, νὰ τρῶμε τὴν ἴδια ὥρα, νὰ σηκωνόμαστε, νὰ ξυριζόμαστε, νὰ φτιάχνουμε τὰ κρεβάτια μας, νὰ μαζεύουμε τὸ δωμάτιο, μὲ δυσκόλεψε γιὰ ἀρχὴ νὰ ἔχουμε προκαθορισμένους χρόνους». (34 ἐτῶν)

Ἡ τήρηση κοινοτικῶν κανόνων ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴν ἀναγκαστικὴ συμβίωση μὲ τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς κοινότητος. Ἡ συγκατοίκηση εἶναι ἀναμφίβολα μία σθεναρὴ πρόκληση, ποὺ τὰ μέλη καλοῦνται νὰ αὐτοδιαχειριστοῦν, εἰδικώτερα μὲ τὴν εἰσαγωγὴ τους στὸ κοινοτικὸ πλαίσιο. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς εἰσόδου, τὸ μέλος ὀφείλει νὰ συμβιώσει μὲ πολλὰ ἄγνωστα ἄτομα, γεγονός ἀρκετὰ πρωτόγνωρο, ὅπως ἐκμυστηρεύεται: «...Ἐπρεπε νὰ ὑπακούω σὲ κανόνες, πράγμα τὸ ὁποῖο δὲν τὸ ἔκανα καθόλου ἔξω καὶ γιὰ κανένα λόγο. Δὲν εἶχα καθόλου ὅρια. Ἐπρεπε νὰ μείνω μὲ 40 ἄτομα καὶ αὐτὸ μοῦ ἦταν δύσκολο, τέτοιες δυσκολίες ἀντιμετώπισα στὴν κοινότητα στὴν ἀρχή». (30 ἐτῶν)

Ἡ προσαρμογὴ εἶναι ἀναπόσπαστο στοιχεῖο γιὰ τὴ δοκιμασία νέων μελῶν στὴν κοινότητα. Ἡ δοκιμασία καὶ οἱ σχετικὲς μὲ αὐτὴ δυσκολίες

προϋποθέτουν αρκετό χρόνο για τὸ μέλος νὰ ἀποφασίσει αὐτὸ ποὺ πραγματικὰ ἐπιδιώκει καὶ αὐτὸ ποὺ τοῦ ζητεῖται. Ἡ προσαρμογὴ περιλαμβάνει τὴν ἀπόκτηση ἰδίας ἄποψης σχετικὰ μὲ τὴν κοινότητα, τὴν ἀλλαγὴ καὶ τὴ διαχείριση τῶν σκέψεων του γιὰ τὸν ἔξω κόσμο. Ἡ προηγούμενη ζωὴ διαφέρει κατὰ πολὺ ἀπὸ αὐτὴ ποὺ βιώνει τὸ μέλος κατὰ τὴν εἴσοδό του στὴν κοινότητα. Ἡ στέρηση προσωπικῶν εἰδῶν, ἡ ἔλλειψη χρημάτων, ἡ ἀδυναμία προσωπικῶν ἐπιλογῶν, ὁ ἔλεγχος ἐπικοινωνίας μὲ τὸν ἔξω κόσμο, ἡ ἀπουσία ἄμεσης ἐπαφῆς μὲ τὸ οἰκεῖο περιβάλλον εἶναι σημαντικοὶ περιορισμοί. Ἡ μείωση προσωπικῶν εἰδῶν καὶ ἡ ἔλλειψη ἐπικοινωνίας μὲ τὸν ἔξω κόσμο εἶναι κοινὰ στοιχεῖα μὲ τὴ μοναστικὴ κοινότητα. Ἐνα μέλος περιγράφει ὅτι «μὲ τὸν χρόνο μπορεῖς καὶ τὰ συνηθίζεις»: «Ἐμεῖς χρήματα ἐπάνω μας δὲν ἔχουμε, στὴν ἀρχὴ ἔνοιωθα περίεργα, διότι, ἐντάξει, εἶχα συνηθίσει νὰ ἔχω πάντοτε χρήματα, καὶ τὰ τηλέφωνα στὴν ἀρχή, νὰ μὴν ἔχω κινητό, νὰ μὴν ἔχω λεφτά, νὰ μὴ μπορῶ νὰ καπνίσω τὰ τσιγάρα τὰ ὁποῖα θέλω, ἦταν διαφορετικὸ, ἀλλὰ μὲ τὸν χρόνο μπορεῖς καὶ τὸ συνηθίζεις».

(31 ἐτῶν)

Τὰ ὅρια καὶ οἱ κανόνες τῆς κοινότητας εἶναι καίρια στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζει τὸ νέο μέλος μὲ τὴν εἴσοδό του στὸ πλαίσιο αὐτό. Σταδιακὰ τοῦτο ἀλλάζει, καθὼς «παλεύεις μὲ τὸν ἑαυτὸ σου» καὶ ἀδυνατεῖς νὰ ἀποδεχθεῖς ὅτι ἀπαιτεῖται χρόνος γιὰ ἀλλαγὴ, ὅπως σημειώνει χαρακτηριστικὰ τὸ μέλος: «θέλει τόσο πολὺ κόπο νὰ κόψεις τὴ χρῆση, αὐτὸ δὲν ἤθελα νὰ τὸ πιστέψω ποτέ». Ἡ ἀντίληψη τοῦ χρόνου καὶ ἡ διαχείρισή του εἶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζει ὁ νεοεισερχόμενος. Ἀναμφιβόλως στὴ μοναστικὴ κοινότητα ὁ χρόνος εἶναι θεσμὸς ποὺ ἐπιβαρύνει τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ μέλους στὸ κοινοτικὸ πλαίσιο. Ἐνα μέλος τονίζει τὴ σημασία τοῦ χρόνου ὡς ἐξῆς: «...Ὁ ἄλλος, ὁ ὁποῖος θὰ ἔρθει μέσα ἐδῶ, πρέπει νὰ δώσει χρόνο διότι θέλει χρόνο, ἔτσι γιὰ νὰ δεῖς, ὄχι νὰ ἀφιερώσεις πέντε-δέκα μέρες γιὰ νὰ καταλάβεις τί γίνεται, νὰ δεῖ πῶς εἶναι τὸ σπίτι, νὰ δεῖς πῶς εἶναι τὰ μέλη. Δὲν μπορεῖς νὰ τὰ δεῖς γρήγορα, τὰ βλέπεις μετὰ ἀπὸ ἐνάμισυ ἕως καὶ δύο μῆνες, ὅταν ἀρχίζεις καὶ νιώθεις, διότι ὅσο καθαρίζεις νιώθεις».

(31 ἐτῶν)

Ἀποδοχή

Ἡ ἀρχικὴ ἐρμηνεία τῆς κοινοτικῆς ἐμπειρίας εἶναι καθοριστικὴ στὴν ὅλη θεραπευτικὴ πορεία τοῦ μέλους, ἀφοῦ τὰ συχνά «ἀναπάντητα» ἐρωτήματα, οἱ μεγάλες «ἀπώλειες» καὶ ἡ ἀδυναμία ἀποδοχῆς τῆς προσδοκώμενης ἀλλαγῆς ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀποχώρηση. Ἡ ἐρμηνεία ἑνὸς μέλους γιὰ σταδιακὴ ἀλλαγὴ ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνάγκη ἀναγνώρισης προσωπικῶν δυσκολιῶν εἶναι στοιχεῖα ἰδιαίτερα σημαντικά. Ἡ ἀναγνώριση καὶ διαχείριση προσωπικῶν «μικρῶν» δυσκολιῶν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀδηγήσουν τὸ νέο μέλος σὲ ἀλλαγές. Ὁ νεοεισερχόμενος ὀφείλει νὰ ἀναγνωρίσει ὅτι ἡ κοινότητα ἔχει ἕνα συγκεκριμένο στόχο μὲ ἕναν καθορισμένο τρόπο. Ἡ ἐπένδυση εἶναι ἔνδειξη σοβαρότητας γιὰ τὸ ὅλο κοινοτικὸ πλαίσιο, καθὼς ἀποτελεῖ κριτήριον παραμονῆς. Ἀναφέρεται λεπτομερῶς ὅτι: «...Ὅλα εἶναι μία εὐαισθησία, ὅλα μέσα ἐδῶ, ὅλα ἔχουν τὸν σκοπὸ τους στὴν κοινότητα, ὅλα εἶναι βοηθητικά, ἐνῶ ἅμα τὰ δεῖς μὲ κακὸ μάτι, ἅμα δὲν τὰ πάρεις σοβαρὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἢ δὲν θές, τότε φεύγεις, δὲν θὰ κάτσεις· καὶ ἂν μείνεις, δὲν θὰ σὲ ὠφελήσει, δὲν θὰ ἔχει νόημα». (31 ἐτῶν)

Καταληκτικὲς σκέψεις

Στὴν παροῦσα ἐργασία διερευνήθηκε ἡ διαδικασία εἰσαγωγῆς μελῶν σὲ δύο πολὺ διαφορετικὲς κοινοτικὲς μορφές συμβίωσης: σὲ μία μοναστικὴ καὶ σὲ μία θεραπευτικὴ κοινότητα.

Ὁ ἀντικειμενικὸς ἀναγνώστης ἀποσπασμάτων ἀπὸ συνεντεύξεις/ἀφηγήσεις διακρίνει κυρίως τρεῖς ὁμοιότητες σὲ αὐτές:

Ἡ πρώτη ἀφορᾶ τὶς δυσκολίες ποὺ συνοδεύουν τὴ νέα ζωὴ στὸ κοινόβιο. Τὸ ἐπίρρημα «δύσκολα», ἡ λέξη «δυσκολία» καὶ τὸ ρῆμα «δυσκολεύομαι» βρίσκονται στὴν πλειονότητα τῶν ἀφηγήσεων. Πολλὲς φορὲς συναντᾶ κανεὶς τὴ λέξη «δυσκολίες» δύο καὶ τρεῖς φορὲς στὴν ἴδια ἀφήγηση.

Ἡ δευτέρη ὁμοιότητα ἀναφέρεται στὰ «ὄρια», ἴσως ὄχι πάντοτε μὲ τὴν ἴδια ἔννοια. Προφανῶς, στὴν θεραπευτικὴ κοινότητα οἱ θεραπευτὲς ἐπιμένουν στὴ θέση ὀρίων. Κι αὐτὸ γίνεται γιὰ τὰ ἄτομα ποὺ

εισάγονται στο θεραπευτικό πρόγραμμα έχουν ζήσει δίχως όρια, δίχως καμμία πειθαρχία. Τὰ όρια ή οί περιορισμοί άπασχολούν όμως και τὰ μέλη τής μοναστικής κοινότητας, λ.χ. ό «χωροταξικός περιορισμός» ή τὸ ότι ό μοναχός ακολουθεί ένα άύστηρό πρόγραμμα. Όστόσο, στην περίπτωση τών δοκίμων μοναχών ύπάρχει μία μεγάλη είδοποιός διαφορά. Οί μοναχοί ήταν και όταν ζούσαν εκτός κοινότητας, σε μεγάλο βαθμό, πειθαρχημένα και νομοταγή άτομα.

Οί νεοεισερχόμενοι και στίς δύο κοινότητες έρχονται άντιμέτωποι με τόν «χρόνο». Άπαιτείται χρόνος για άλλαγή. Χρόνος για να συνηθίσει κανείς. Ό ίδρυματικός χρόνος μετράει διαφορετικά. Μοιάζει ή διάρκεια του χρόνου «έξω» άπό τήν κοινότητα να είχε τελείως άλλη έκταση άπό ό,τι ό χρόνος στο έσωτερικό τής όποιας κοινότητας.

Τέλος, ένα είδος «πίεσης» που ύφίστανται τὰ μέλη τών δύο κοινοτήτων διαπερνά πολλές άφηγήσεις. Και αυτή είναι ή τρίτη όμοιότητα. Σε ένα άπόσπασμα ό συμμετέχων σε θεραπευτική κοινότητα δηλώνει: «πιέζεσαι, έγώ πιάστηκα», ενώ ένας ύπό δοκιμασία μοναχός άναφέρει «ένοιωθα ψυχοπλάκωμα».

Άπό τήν άλλη πλευρά, είναι άναμενόμενο οί άφηγήσεις τών μελών τής θεραπευτικής κοινότητας να παρουσιάζουν τήν όμαδική ζωή με κάπως μελανά χρώματα. [Διευκρινίζεται ότι ή συγκεκριμένη κοινότητα στην όποία διαβιούν τὰ άτομα που παραχώρησαν συνεντεύξεις ήταν ένα είδος «φυλακής»]. Άντίθετα, τὰ μέλη τής μοναστικής κοινότητας μιλούν για χαρά και για τή Χάρη του Θεού: «αίσθανόμουν τέτοια χαρά, σαν να πετούσα στον ουρανό τέτοια, τόση χαρά». Και ακόμη: «χαρά, πετούσα άπό μία έσωτερική ειρήνη».

Γενικά, μπορεί κανείς να παρατηρήσει ότι ή ζωή σε μία κοινότητα, όποια και άν είναι αυτή, άπαιτεί ριζικές άλλαγές, περιορίζει έπιλογές, αυξάνει ευθύνες και θέτει εκ νέου πρακτικές αυτο-νοηματοδότησης και όριοθέτησης. Κριτήριο και μέτρο σύγκρισης για τήν είσοδο τών μελών σε μία κοινότητα θεωρούνται οί έμπειρίες και τὰ βιώματά τους, καθώς τὰ δύο αυτά κοινοτικά πλαίσια τείνουν να αξιολογούν με διαφορετικό μέτρο τὸ ιστορικό τους και τή δυνατότητα ένταξής τους. Άμφότερα τὰ κοινοτικά ένδο-ιδρυματικά πρότυπα τής παρούσας μελέτης «δοκιμάζουν» τὰ μέλη κατά τήν είσοδό τους με διαφορετικούς έλεγκτικούς μηχανισμούς, ώστε να έπαναπροσδιοριστεί ό προηγούμενος

βίος, νὰ ἐλεγχθεῖ καὶ νὰ ἰσχυροποιηθεῖ τὸ κίνητρο γιὰ νὰ συμμετάσχουν σὲ μία ἔγκλειστη ζωὴ καὶ νὰ θέσουν ἐκ νέου προτεραιότητες καὶ στόχους. Ὁ συνεχὴς αὐτὸς κοινοτικὸς ἔλεγχος, ἔντονος, ἰδίως κατὰ τὴ διαδικασία εἰσαγωγῆς, ἔχει ὡς στόχο τὴν αὐτογνωσία καὶ τὴν αὐτο-διόρθωση. Ἡ εἴσοδος στὴν ὅποια κοινότητα ἐστιάζεται στὴν προσπάθεια μετοχῆς τῶν μελῶν στὸν κοινοτικὸ βίον ἀλλὰ καὶ στὴν προσδοκώμενη ἀλλαγὴ ὡς ἀποτέλεσμα ἐπίπονης ἄσκησης καὶ ἐνσυνείδητης ἐπιλογῆς. Ἀναμφίβολα ἡ στέρηση προσωπικῶν ἀντικειμένων καὶ σημαντικῶν στοιχείων, τὴν ὅποια βιώνουν ἔντονα τὰ νέα μέλη στὴν ἀρχή, σηματοδοτεῖ τὴν ἐπιλογὴ τους γιὰ τὴ νέα ζωὴ ποὺ ἐπαγγέλλονται οἱ ὑπὸ μελέτη κοινότητες. Ὁ ἔξω κόσμος σταδιακὰ φθίνει καὶ ἀντικαθίσταται μὲ τὸν νέο, ἰδρυματικὸ χῶρο καὶ χρόνον.

Ἐκτιμᾶται ὅτι γιὰ τὸ νέο μέλος ζητούμενο εἶναι ἡ ἐπίδειξη σχετικῆς «ἐπιείκειας» καὶ ἀφοσίωσης καὶ σεβασμὸς πρὸς τὰ ὑπόλοιπα ἔμπειρα μέλη τῆς κοινότητος, ἐνῶ ἀντίθετα ἀπαιτεῖται μία σχετικὴ «αὐστηρότητα/ ἐντιμότητα» πρὸς τὸν ἑαυτό του. Ἡ ἐνδοσκόπηση στὴν ἀρχὴ τῆς ἐμπειρίας αὐτῆς εἶναι στοιχεῖο ποὺ τείνει νὰ ὑποβάλλει μία σύγκρουση καὶ ἓνα ἔντονο συναισθηματικὸ φορτίο. Ἀπὸ τὰ ποιοτικὰ στοιχεῖα προκύπτει ὅτι ἡ παλαιότητα τοῦ μέλους καὶ ὁ ἐπακόλουθος σεβασμὸς εἶναι ἰσχυρὰ κοινὰ ἀξιακὰ στοιχεῖα γιὰ τοὺς νεοεισερχόμενους καὶ στὶς δύο κοινότητες. Ἡ εἴσοδος σὲ ἓνα διαφορετικὸ αὐτο-διαχειριζόμενο κοινοτικὸ πλαίσιο σταδιακὰ αὐξάνει τὶς ἀτομικὲς εὐθύνες καὶ δομεῖ τὴν ἀποδοχὴ ἐνὸς θεσμοθετημένου ἱεραρχικοῦ τρόπου συμβίωσης ἀλλὰ καὶ προσωπικῆς ἀλλαγῆς. Ἡ ἄσκηση ἐξουσίας ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα μέλη δημιουργεῖ στὸν νεοεισερχόμενο, ἀναμφισβήτητα, μία ἔντονη αἴσθηση φόβου καὶ καχυποψίας. Ἡ διαδικασία ὑποδοχῆς ἀπὸ τὰ μέλη τῆς κοινότητος δὲν εἶναι πάντοτε θετικὴ καθὼς γιὰ τοὺς χρήστες μία θετικὴ ἀποδοχὴ ἐρμηνεύεται μὲ καχυποψία. Στὴ μοναστικὴ κοινότητα ἐξάλλου, συχνὰ τὰ παλαιότερα μέλη βιώνουν τὸ νέο καὶ διαφορετικὸ ποὺ φέρνουν οἱ δόκιμοι ὡς ἀπειλή.

Ἡ ἔνταξη σηματοδοτεῖ τὴν ἀλλαγὴ, ἡ ὅποια ζητεῖται ἐμμέσως ἀπὸ τοὺς ἰθύνοντες καὶ τὰ ὑπόλοιπα μέλη, μὲ κριτήριον πάντοτε τὴ διαχείριση τοῦ χρόνου ἀλλὰ καὶ τὴ σταδιακὴ αὐτο-ἀναγνώριση. Στὴ μοναστικὴ κοινότητα, κατὰ τὴν περίοδο τῆς δοκιμασίας ὁ Θεός, τὸ μεταφυσικὸ καὶ συμβολικὸ στοιχεῖο, παραμένει ἐνεργὸς/συνεργός, χωρὶς ὅμως ἢ

συνδρομή αυτή να είναι συνεχής. Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και στη θεραπευτική κοινότητα, όπου κατά την είσοδο σε αυτήν ενός νέου μέλους, οι λοιποί συνδράμουν στην προσπάθεια αυτή. Πάντως, και στα δύο κοινοτικά πλαίσια υπάρχει κάποιος χρονικός περιορισμός κατά τον οποίο προσφέρεται ή βοήθεια. Η προσφερόμενη βοήθεια στον νεοεισερχόμενο, ιδιαίτερα στη θεραπευτική κοινότητα, σταδιακά φθίνει σύμφωνα με τον προγραμματισμό, ώστε να μην εξουδετερώνεται η αυτενέργεια και η διάθεση για συμμετοχή από τη συνεχή υποστήριξη. Κοινή δυσκολία και στα δύο πλαίσια είναι ότι τα μέλη τους μεταφέρουν είτε το κοσμικό φρόνημα στη μοναστική κοινότητα είτε τη νοοτροπία της πιάτσας στη θεραπευτική κοινότητα, με αποτέλεσμα να έλλοχεύει η σύγκρουση των δύο διαφορετικών πολιτισμικών αξιακών συστημάτων. Έπισημαίνεται ότι η ένταξη είναι η αρχική φάση ένσυνείδητης αφιέρωσης για μία ολοκληρωτική αναδόμηση, ένα «χαροποιό πένθος» –σε ποιητικό λόγο– το οποίο σταδιακά μπορεί και να οδηγήσει στην υπέρβαση και την αλλαγή.

Έν κατακλείδι, πρέπει να τονισθεί ότι ο χρόνος και η διαχείρισή του είναι καθοριστικός παράγων στη διαδικασία εισαγωγής, ή οποία προϋποθέτει να αποδειχθεί το κίνητρο για ριζική προσωπική αλλαγή, για αυτο-προσδιορισμό και για ουσιαστική νοηματοδότηση της όλης κοινοτικής εμπειρίας.

SUMMARY

A therapeutic and a monastic community;
Experience of induction in two different Community frameworks

By Stamatis Spyrou
Criminologist

Calliope Spinellis
Professor Emer., National and Kapodistrian Univ. of Athens

A therapeutic community of drug users (TC) and a monastic community (MC) are two hierarchical institutional settings which the current study

aims to describe regarding their process of induction. The MC, the origin of the total institution according to Goffman, mirrors the TC in which similar aspects of self-management, social control and certain autonomy are found. Entering a TC is accompanied with a strict regulatory framework of rules and regulations in which gradual trust, previous street life, possible prior prison life, suspicion and a need for a new life are challenges for newcomers. In the MC the induction period is dealt with God's grace and the so-called "economy" of the brotherhood. The "mutual testing" by the community, on the one hand, and by the new member, on the other, along with the inner struggle for change are experiences sparking of the qualitative data of the study. Entering the community system is experienced as a conflict between two distinct cultures, the "outer" ("secular culture" for the monk and the "street culture" for the drug user) and the "inner" (love and brotherhood from older MC members towards the newly-arrived novice and the support from older members of the TC new comers). Gradually the struggle balances while as time flows the anticipated change progressively occur. The conflict between the "outer" and the "inner" world is solved through control mechanisms that each community, therapeutic or monastic, enforces accordingly.

Βιβλιογραφία

- Giddens Anthony, *Beyond Left and Right - the Future of Radical Politics*, Polity, Cambridge 1994.
- Goffman Erving, (1994). «Άσυλα»: Δοκίμια για την κοινωνική κατάσταση των ψυχικά ασθενών και των άλλων φυλακισμένων, (*Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*), έκδ. Ευρύλοχος, Αθήνα 1994.
- Yablonsky Lewis, *The Therapeutic Community, A Successful approach for treating Substance Abusers*, Gardener Press, FL. 1994.
- Ζαφειρίδης Φ. και Sugarman B., *Οί Θεραπευτικές Κοινότητες: Άπάντηση στα Ναρκωτικά από το Daytop στην Ίθάκη, Η Έλλη-*

- νική Έμπειρία (άνιχνεύοντας νέες θεραπευτικές και κοινωνικές πρακτικές) Αντιπαραθέσεις 13, Έναλλακτικές Έκδόσεις «Κομμούνα», Αθήνα 1990.
- Κασσιανού του Ρωμαίου, *Η ζωή στα Κοινόβια της Αιγύπτου, Περί των Κανονικών των Κοινοβίων Διατυπώσεων*, Έκδόσεις Ί.Μ. Παρακλήτου, Άττική 1979.
- ΚΕΘΕΑ, <http://www.kethea.gr/el-gr/> (Τελευταία επίσκεψη: 26 Οκτωβρίου 2017).
- Κυριαζή Νότα, *Η Κοινωνιολογική Έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Έλληνικά Γράμματα, Αθήνα 2009.
- Παπαναστασάτος Γ., *Θεραπευτικές κοινότητες και κοινωνική ένταξη των έξαρτημένων από ούσιες χρηστών: ή έλληνική έμπειρία*, Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Έπιστημών, Αθήνα 2007.
- Σπινέλλη Καλλιόπη Δ., *Έγκληματολογία, Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2014.
- Σπινέλλη Καλλιόπη Δ. – Κρανιδιώτη, Μαρία, «Κανόνες δεοντολογίας για Έλληνες έγκληματολόγους: Πρόταγμα του 21ου αιώνα;», *Έγκληματολογία και Ευρωπαϊκή Αντεγκληματική πολιτική, Προσφορά Τιμής στην Άγλαΐα Τσήτσουρα*, έκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 2009, σσ. 549-589.
- Σπύρου Στ., «Κοινοβιακές και Θεραπευτικές Κοινότητες: Άνθρωπολογικά στοιχεία εισαγωγής νεοεισερχομένων», *Θεολογία* 87/4 (Οκτώβριος-Νοέμβριος 2016), σσ. 225-243.
- Σπύρου Στ., «Κοινοτική θεραπεία χρηστών: Το όρθόδοξο κοινοβιακό μοντέλο», *Σύναξη* 134 (2015) σσ. 61-69.
- Φουκώ Μ., *Η Μικροφυσική της Έξουσίας*, έκδ. Ύψιλον, Αθήνα 1991.
- Χουντουμιάδη Άναστασία – Πατεράκη, Λένα, *Λεξικό Ψυχολογίας*, έκδ. Τόπος, Αθήνα 2008.
- Χρυσοχοΐδης Κρ., «Άσημος και διάσημος στη μοναστική κοινότητα της Άνατολής»: *Ήρωες και άνώνυμοι, άφανείς και επώνυμοι στίς παρυφές της ιστορίας και της τέχνης*, έπιστ. έπιμ. Ίόλη Βιγγοπούλου, έκδ. Ε.Ι.Ε., Αθήνα 2006, 89-104. <https://helios-eie.ekt.gr/EIE/bitstream/10442/1757/1/M01.041.05.pdf> (Τελευταία επίσκεψη: 26 Οκτωβρίου 2017)